

Siinäpä se. Das ist es.

Kontrastiivinen analyysi suomen sävypartikkeleiden -pA ja -s kääntämisestä saksaan

Emmi Ranta

Pro gradu -tutkielma

Monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelma, saksan kieli

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Marraskuu 2023

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck –järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelma, saksan kieli

Emmi Ranta

Siinäpä se. Das ist es. Kontrastiivinen analyysi suomen sävypartikkeleiden -pA ja -s kääntämisestä saksaan

Sivumäärät: 47 sivua, 9 liitesivua

Tämä tutkielma käsittelee suomen liitepartikkeleiden, etenkin sävypartikkeleiden -pA ja -s kääntämistä saksaan. Aineistona on kuusi suomenkielistä kaunokirjallista teosta ja niiden saksannokset. Tavoitteena on selvittää, millaisia merkityksiä ja käyttöyhteyksiä suomen kielen uniikkiainekseen kuuluvilla liitepartikkeleilla on, ja miten niitä on käännetty saksan kieleen. Tutkimus kuuluu kieli- ja käännöstieteiden alaan. Oletuksena on, että käännöksissä on käytetty saksan modaalipartikkeleita, jotka merkitykseltään vastaavat osittain suomen liitepartikkeleita.

Ensin tutkielmassa käsitellään suomen liitepartikkeleiden merkityksiä ja käyttöyhteyksiä. Sen jälkeen esitellään saksan partikkeleiden, etenkin modaalipartikkeleiden, käyttöä ja merkityksiä. Seuraavaksi esitellään tutkimuksessa käytettävä aineisto (Haavikko, Paavo: *Fleurin koulusyksy/ Fleurs mittlere Reife*, Härkönen, Anna-Leena. *Avoimien ovien päivä/ Herzstechen*, Idström, Annika: *Veljeni Sebastian/ Mein Bruder Sebastian*, Mäki, Reijo; *Sukkanauhakäärme/ Die Strumpfbandnatter*, Paasilinna, Arto: *Suloinen myrkyneittäjä/ Die Giftköchin*, Tuuri, Antti: *Talvisota/ Wintrekrieg*) ja tutkimusmenetelmä eli kontrastiivinen analyysi.

Suomen- ja saksankielisiä tekstejä on analysoitu vertailemalla niitä keskenään. Lähtöteksteistä on poimittu liitepartikkelit -pA ja -s sisältämät virkkeet ja niitä on verrattu kohdekielisiin käännösvirkkeisiin. Suomen liitepartikkeleilla oli aineiston esiintymissä erilaisia merkityksiä, ja vertailun tuloksia on jaoteltu näiden lähtökielisten merkitysten mukaan. Analyysissä selvisi, että käännöksissä on käytetty myös muita käännösratkaisuja kuin saksan modaalipartikkeleita, kuten erilaisia rakenteellisia muutoksia tai sanamuutoksia. Lisäksi liitepartikkelit -pA ja -s oli jätetty joissakin tapauksissa kääntämättä, etenkin liitepartikkelin -s esiintymissä.

Käännöksissä oli käytetty kohdekielelle tyypillisiä ilmauksia, jotka joko vastasivat suomen liitepartikkeleiden merkityksiä tai joiden avulla saavutettiin sama vaikutus kuin lähtökielen ilmauksilla. Liitepartikkeleiden välittämiä sävyjä voi olla joskus vaikea tulkita, sillä niillä on toisaalta useita merkityksiä, jotka voivat myös vaihdella kuulijan oman tulkinnan mukaan, ja toisaalta niillä voi olla osittain samojakin merkityksiä. Lisäksi ei-äidinkielen puhujan voi olla vaikea tunnistaa ja erottaa kaikkia liitepartikkeleiden välittämiä merkityksiä.

Tutkielman lopuksi on yhteenveto tuloksista sekä mahdollisia lisätutkimuksen aiheita. Tutkielman liitteenä on saksankielinen tiivistelmä.

Avainsanat: käännöstiede, kääntäminen, saksan kieli, kontrastiivinen tutkimus, liitepartikkelit, sävypartikkelit

Sisällysluettelo

1	Johdanto	6
2	Tutkimuksen lähtökohdat	7
3	Suomen kielen liitepartikkelit	8
3.1	Suomen kielen liitepartikkeleiden merkityksistä	8
3.2	Liitepartikkeleiden käyttö	10
3.3	Liitepartikkeli -pA	10
3.4	Liitepartikkeli -s	12
4	Saksan kielen partikkelit	15
4.1	Modaali- ja sävyartikkelit	16
4.2	Modaali- ja sävyartikkeleiden käyttö ja merkitykset	17
5	Käännösvastineet	21
6	Käännösstrategiat	23
7	Aineisto ja menetelmä	25
7.1	Aineiston esittely	25
7.2	Kontrastiivinen analyysi	26
8	Analyysi	29
8.1	Aineiston analysointi	29
8.2	Liitepartikkeli -pA	30
8.2.1	Yllätyksen tai hämmästyneisyyden osoitus	30
8.2.2	Leksikaalistuneet muodot	32
8.2.3	Retorinen kysymys	33
8.2.4	Kehotus	33
8.2.5	Muut merkitykset	34
8.3	Liitepartikkeli -s	36
8.3.1	Kysymyslauseet	37
8.3.2	Kehotukset ja direktiivimuodot	37
8.3.3	Väitelauseet ja deklarativimuodot	38
8.3.4	Dialogisuutta ilmaisevat muodot	39
8.3.5	Odotuksenvastaisuus	39

8.4 Partikkelyhdistelmät	40
9 Johtopäätökset ja yhteenveto	43
Lähteet	45
Liitteet	48

1 Johdanto

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsitellään suomen kielen liitepartikkeleihin kuuluvien sävypartikkeleiden *-pA* ja *-s* kääntämistä saksan kieleen. Liitepartikkelit ovat suomen kielelle tyypillinen ominaispiirre, jota ei esiinny indoeurooppalaisissa kielissä. Tavoitteena on selvittää, millaisin saksan kielen keinoin liitepartikkeleiden välittämiä merkityksiä on käännetty. Oletuksena on, että saksankielisissä käännöksissä käytetään käännösvastineina modaalipartikkeleita tai muita vastaavia saksan puhutun kielen keinoja. Tutkimuksen pääaineistona on käytetty suomenkielisiä kaunokirjallisia teoksia (tekstikorpuksena) ja niiden saksannoksia. Suomen- ja saksankielisiä aineistoja kontrastiivisesti vertailemalla on selvitetty, millaisia käännösvastineita on käytetty ja millaisia käännösstrategioita kääntäjät ovat käyttäneet. Aineiston tekstit on poimittu Finde-korpuksen suomen- ja saksankielisestä tekstiaineistosta. Aineistoksi valikoitui kaunokirjallisia teoksia, sillä sävypartikkelit ovat etenkin puhutun kielen piirre, jolloin niiden esiintymiä todennäköisesti esiintyy kaunokirjallisissa teoksissa dialogien muodossa. Lisäksi aineistoksi valitut teokset olivat olemassa sähköisessä muodossa, jolloin niiden tutkiminen sekä käännösvastineiden etsiminen ja vertailu on suhteellisen sujuvaa.

Tutkimusmenetelmänä käytettyä kontrastiivista analyysia on selitetty Eija Jokisen (2005) väitöskirjan *Ortswechsel, Orientierung und Origo. Eine Korpusanalyse ausgewählter deutscher Richtungsadverbien mit hin- und her- und ihrer finnischen Entsprechungen* avulla.

Käännösstrategioihin ja -vastineisiin liittyvää tutkimusta käsiteltäessä keskeisenä teoksena on muun muassa Rune Ingon *Lähtökielestä kohdekieleen: johdatusta käännöstieteeseen*.

Pro gradu -tutkielman aluksi kerron tutkimuksen lähtökohdista ja tarkoituksesta. Sen jälkeen esittelen suomen kielen ominaispiirteisiin kuuluvien liitepartikkeleiden käyttöä ja funktioita, tutkimuksessa keskitytään etenkin sävypartikkeleihin *-pA* ja *-s*. Esittelen niiden merkityksiä ja käyttöyhteyksiä esimerkkien avulla. Suomen kielen liitepartikkeleita esitellään muun muassa Ison suomen kieliopin avulla. Seuraavaksi esittelen saksan kielen partikkeleita, etenkin modaali- ja sävypartikkeleita.

Tarkemmin selvitän niiden merkityksiä ja käyttöyhteyksiä. Saksan kielen partikkeleita käsitellään muun muassa Dudenin kieliopin ja DWDS:n (Saksan kielen digitaalinen sanakirja) avulla. Selvitän myös mitä ovat käännösvastineet ja -strategiat. Tämän jälkeen esittelen tutkimuksessa käytettävän aineiston ja tutkimusmenetelmän. Seuraavaksi kerron, miten suomen- ja saksankielisiä tekstejä on vertailtu sekä kontrastiivisen analyysin tuloksista. Lopuksi kerron analyysin tuloksista ja johtopäätöksistä kokoavasti. Lopuksi pohdin mahdollisia suomen kielen liitepartikkeleiden kääntämiseen liittyviä lisätutkimuksen aiheita.

2 Tutkimuksen lähtökohdat

Oma kiinnostukseni liitepartikkeleiden kääntämiseen alkoi eräällä suomen kielen kurssilla, jolla kirjoitin esseen aiheesta. Liitepartikkeleiden kääntäminen vaikutti kiinnostavalta ilmiöltä ja halusin jatkaa niiden käännösratkaisujen selvittämistä tarkemmin pro gradu -tutkielmassani. Valitsin tutkimuskohteeksi nimenomaan sävypartikkelit, sillä niiden kääntämisessä todennäköisesti eroavaisuudet kielten välillä tulevat enemmän esiin kuin muiden liitepartikkeleiden kohdalla. Sävypartikkelit tuovat lausumaan tai jopa koko virkkeeseen tietyn sävyn, joten on mielenkiintoista selvittää, miten tällaiset sävyt välittyvät käännöksissä. Tutkimuksen kohteeksi rajautui sävypartikkelit -pA ja -s, ja sävypartikkeleihin kuuluva -hAn jäi tämän tutkimuksen ulkopuolelle, sillä sen esiintymiä oli aineistossa niin runsaasti, että niiden ottaminen mukaan laajentaisi aineistoa liikaa tätä tutkielmaa varten. Liitepartikkelit kuuluvat suomen kielen uniikkiaineekseen, ja on mielenkiintoista selvittää, miten niiden merkitys ymmärretään saksankielisessä ympäristössä. Lisäksi liitepartikkelit ovat usein puhutun kielen ilmiö ja luonnollisesti puhutun kielen keinot ovat erilaisia eri kielissä. Sanan loppuun liitettäville partikkeleille ei ole suoraa vastinetta saksan kielessä, joten tämän tutkimuksen avulla pyritään osaltaan selvittämään millaisin kohdekielen keinoin niiden merkityksiä on käännetty. Ennen tutkimusaineistoon tutustumista olettamuksena on, että käännöksissä olisi käytetty saksan kielen modaalipartikkeleita, joilla on samankaltaisia merkityksiä kuin suomen liitepartikkeleilla. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, onko suomen liitepartikkeleiden käännösvastineiksi valittu saksan modaalij- ja sävypartikkeleita vai onko käännöksissä käytetty joitakin muita kielen keinoja.

3 Suomen kielen liitepartikkelit

Suomen kieli on synteettinen, mikä tarkoittaa, että sanat saavat runsaasti taivutusmuotoja (Alho & Kauppinen 2009, 43). Suomi kuuluu uralilaisiin kieliin, tarkemmin sanottuna suomalais-ugrilaiseen kielikuntaan (White 2010, 12). Lähes kaikki muut eurooppalaiset kielet ovat sukua toisilleen, ja kuuluvat indoeurooppalaiseen kielikuntaan (mt.). Suomi on saanut paljonkin vaikutteita ruotsin kielestä, mutta myös muista germaanisista kielistä (mt.) Kuitenkin kielten rakenteet ovat erilaiset.

Suomen kielen sanojen eri muotoja muodostetaan päätteiden, eli suffiksien, avulla (White 2010, 12). Sanoihin liittyvillä päätteillä voidaan ilmaista asioita, joiden ilmaisemiseksi muissa (indoeurooppalaisissa) kielissä tarvitaan yksittäisiä, erillisiä sanoja (mt.). Liitepartikkelit ovat yksi suomen kielen liitetyypeistä, jotka kiinnittyvät aina johonkin toiseen sanaan (VISK §125). Liitteillä voi olla myös sanamaisia ominaisuuksia, eivätkä ne liity suoraan taivutusvartaloon, vaan itsenäisesti esiintyvään sanamuotoon (mt.).

Kielen omia aineksia, joille ei ole suoraa vastinetta (kohdekielessä), kutsutaan uniikkiaineiksi. Suomen kielessä juuri liitepartikkelit kuuluvat kielen uniikkiaineeseen. On todettu, että kääntäjät todennäköisemmin käyttävät sellaisia käännösvastineita, joille on stimulus (eli muodollinen vastine kielen syntaktiselle rakenteelle) lähtötekstissä, kuin rakenteita, joille ei tällaista stimulusta ole. (Tirkkonen-Condit 2007, 353–354)

3.1 Suomen kielen liitepartikkeleiden merkityksistä

Yksi suomen kielen partikkeliryhmistä on liitepartikkelit. Partikkelit ovat tehtäviltään erilaisia kielen pieniä sanoja, jotka eivät taivu (Alho & Kauppinen 2009, 79). Partikkelit ovat tyypillisesti funktionaalisia sanoja, mutta ne eivät muodosta lausekkeita, joten ne eivät kuulu lauseen syntaktiseen ytimeen (mt.). Suomen kielen liitepartikkeleilla on tekstuaalis-pragmaattisia, modaalisia ja emotiivisia tehtäviä, eivätkä ne kuulu lauseen totuusehdoilla kuvattavaan peruserkitykseen (Hakulinen & Karlsson 1995, 327).

Suomen kielessä on yhteensä seitsemän liitepartikkelia: -kin, -kAAAn, -kO, -hAn, -pA, -s ja -kA. Liitepartikkelit jaotellaan kahteen ryhmään niiden syntaktisten esiintymisehtojen mukaan, ensimmäisen jäsenen liitteisiin -kO, -hAn, -pA, -s ja -kA sekä vapaasti sijoittuviin liitteisiin -kin ja -kAAAn. Lisäksi ensimmäisen jäsenen liitteet jaotellaan tehtäviensä mukaisesti alaryhmiin, joita ovat kysymysliite -kO, sävypartikkelit -hAn, -pA ja -s sekä liitekonjunktio -kA. (VISK §126)

Liitepartikkelit -kin ja -kAAN ovat fokuspartikkeleita ja muodostavat toisilleen polaarisen parin (VISK §126). Ne eivät kuitenkaan koskaan liity kieltoverbiin, eikä niiden ole pakko sijaita lauseen ensimmäisessä lausekkeessa tai lausekkeen tietyssä sanassa (mt.). Liitepartikkeleilla -kin ja -kAAN on lisäksi toinenkin tehtävä, ne voivat toimia verbiin liittyessään ikään kuin lauseoperaattoreina, jolloin ne implikoivat jotakin odotettua tai odottamatonta tiedossa olleeseen nähden (Hakulinen & Karlsson 1995, 329).

Liitepartikkeli -kA liittyy kieltoverbiin, ja voi toimia myös konjunktiona, kuten sanoissa *ettekä, eikä* tai *äläkä* (VISK §126). Liitepartikkeli -kA onkin melko suppeakäyttöinen ja lähes leksikaalistunut (Hakulinen & Karlsson 1995, 327). Se voi esiintyä osana puhekielistä sanamuotoa ilman omaa merkitystä, kuten sanoissa *mihinkä, minnekä* tai *joidenka* (VISK §138).

Kysymysliite -kO esiintyy nimensä mukaisesti kysymyksissä. Kysymyspartikkeli -kO sidostaa tekstiä eteenpäin, ja yleensä sillä on illokutiivinen sävy, eli puhuja odottaa vastausta sanomaansa (Hakulinen & Karlsson 1995, 327). Kysymysliite -kO voi lisäksi esiintyä tarkistuskysymyksissä (VISK §133), joiden avulla puhuja voi hakea varmistusta lausumalle, kuten *Ajatus oli sekö, että aloitetaan huomenna?*

Sävypartikkelit (-hAn, -pA ja -s) tuovat kieleen nimensä mukaisesti lisäsävyjä, ja ne voivat vaikkapa pehmentää käskyn tai kehotuksen ehdottomuutta tai velvoittavuutta, esimerkiksi pyyntö *Tulehan tänne!* on sävyiltään erilainen kuin sama ilmaus ilman liitepartikkelia *Tule tänne!* (Kielitoimiston ohjepankki, 3.3. 2023). Tällaisten lieventävien kielellisten elementtien käyttö on melko tyypillinen puhutun kielen ominaispiirre, mutta sävypartikkeleilla on oma tehtävänsä myös muodollisessa kielenkäytössä (mt.). Ihmisillä voi olla myös erilaisia tapoja tulkita partikkeleiden sävyä (mt.).

Sävypartikkeleista -pA ja -s ovat monikäyttöisiä, jolloin niiden lauseeseen tuoma lisäsävy riippuu käyttöyhteydestä (Löflund ym. 2010, 82). Liitepartikkeli -pA saa yleensä emfaattisen (eli puhujan tunnetta tai asennoitumista ilmaisevan) merkityksen ja liitepartikkeli -s esiintyy tuttavallisessa puhekielessä (Hakulinen & Karlsson 1995, 327). Lisäksi liitepartikkeli -s voi olla puhuttelussa lyhyt muoto pronominita *sinä* (mt.).

Liitepartikkelit kuuluvat sidonnaisten morfeemien ryhmään, jolloin ne esiintyvät vain vapaan morfeemin kanssa, eivät itsenäisesti (Löflund ym. 2010, 27). Morfeemi on kielen pienin merkitystä kannattava yksikkö (mt.). Liitepartikkelit liitetään nimensä mukaisesti toiseen sanaan, jolloin ne antavat sille oman merkityksen, eli eri merkityksen kuin ilman liitepartikkelia.

Suomen kielen liitepartikkelit eivät ole itsenäisiä sanoja, vaan sanan loppuun liittyviä erityisiä lisäkkeitä (White 2010, 297). Liitepartikkelit voivat antaa sanalle tai koko lauseelle vivahteita,

lisämerkityksiä tai sävyjä, ne voivat lisäksi ilmaista puhujan suhtautumisen tai mielipiteen asiaan (mt.). Kuten White (mt.) toteaakin, on lähes mahdotonta selittää tarkalleen liitepartikkeleiden kaikkia merkityksiä, sillä puhutussa kielessä esimerkiksi äänensävy, eleet tai ilmeet voivat paljastaa, minkä merkityksen puhuja liitepartikkelille antaa.

3.2 Liitepartikkeleiden käyttö

Suomen liitepartikkeleilla voi olla joko sanojen tai taivutuspäätteiden ominaisuuksia (VISK §127). Ne muistuttavat siinä mielessä taivutuspäätteitä, että ne ovat muodostuneet vain yhdestä tavusta tai äänneestä (mt.). Liitepartikkelit ovat luonteeltaan sidonnaisia, sillä ne liittyvät aina johonkin isäntäsanaan (VISK § 126). Isäntäsana voi olla yksinään lausekkeena toimiva sana tai lausekkeen osana toimiva sana, finiittiverbi tai sellaisen osa tai jopa toinen partikkeli (mt.). Liitepartikkelit mukautuvat isäntäsanan vokaalisointuun (VISK § 127), kuten sanoissa *tulepa* ja *teepä* tai *katsohan* ja *mietihän*.

Suomen liitepartikkelit toimivat lauseessa tekstuaalisina sidoskeinoina, ne kytkevät ympäröivään tekstiin sen lauseen, jossa ne esiintyvät (Hakulinen & Karlsson 1995, 327). Lauseen ensimmäinen jäsen voi olla finiittiverbi, nominaalinen tai adverbilauseke (VISK § 133). Liitepartikkelit sijoittuvat ensimmäiseen jäsenen mahdollisen konjunktion tai muun partikkelin jälkeen (mt.).

Suomen kielessä on olemassa myös sävy- ja modaalipartikkeleita (sanoja, ei liitteitä), jotka tarkentavat tai arvioivat ilmausta tai kiinnittävät huomiota johonkin tiettyyn asiaan, kuten *tietysti*, *kai*, *ehkä*, *muka*, *jo*, *enää*, *ihan* jne. (Alho & Kauppinen 2009, 84). Näiden partikkeleiden käyttö eroaa kuitenkin liitepartikkeleiden käytöstä, vaikka merkitys voi joissakin tapauksissa olla samankaltainen,

3.3 Liitepartikkeli -pA

Selkein partikkelin -pA lausumaan tuoma sävy on, että se vahvistaa odotuksenvastaista tai kontrastiivista merkitystä, kuten *eipä tullutkaan* tai *minäpä näytän* (VISK §833). Partikkeli -pA voi ilmaista lisäksi yhdentekevyyttä etenkin yhdyslauseissa, jolloin sen tuoma sävy vastaa merkitykseltään *sitten*-partikkelia, kuten *Aikoipa hän sanoa mitä vain*, lisäksi verbi lauseen alussa tukee tätä tulkintaa (mt.). Mikäli lause on verbialkuinen pA-partikkelillinen, sen välittämä merkitys ja sävy vastaa fokuspartikkelia *jopa*, kuten *Onpa hän käynyt täälläkin* (VISK § 834). Verbialkuisen partikkelillisen lausuman tulkinta riippuu myös verbin persoonasta ja moduksesta; mikäli väitelauseen verbi on indikatiivimuodossa, lausuman sävy on päivittelevä tai emfaattinen, kuten *Onpa täällä kylmä!*, mikäli verbi on konditionaalimuodossa, lausuma voidaan tulkita toivomukseksi, kuten *Pääsisimmepä*

matkustamaan Ranskaan! (mt.). Mikäli liitepartikkeli -pA on liittynyt yksikön ensimmäisen persoonan presensmuotoiseen verbiin, lausuma voidaan tulkita suunnitelman selostukseksi, perustelevaksi mielipiteeksi tai puhujan mielessä tapahtuneeksi päätökseksi, kuten *Taidanpa siivota tänään* tai *Olen puhunut tästä ennenkin, mutta jatkanpa taas* (mt.).

Mikäli liitepartikkeli -pA esiintyy imperatiivilauseessa, se antaa lauseelle ehdottavan sävyn ja jättää ikään kuin kuulijalle valinnan varaa, tällöin partikkeliin liittyy usein myös liitepartikkeli -s, kuten *Kokeilkaapa(s) näitä uusia vaatteita*. Partikkeliyhdistelmä -pA(s) esiintyykin epäsymmetrisissä vuorovaikutustilanteissa, jolloin sosiaalisesti katsoen hierarkiassa (ikä, ammatti tms.) ylempänä oleva käyttää partikkelia kehotuksissa, jotka kuulija voi vaivatta toteuttaa, kuten *Syöpäs nyt ruoka loppuun*. Partikkelin -pA esiintyminen yhdessä passiivimuotoisten monikon 1. persoonan direktiivien kanssa on jokseenkin kiteytynyt, kuten *Kerrataanpa tämä vielä*. Liitepartikkelin -pA käyttö voidaan tulkita kontrastiiviseksi lauseissa, joissa se on liittynyt yhdysrakenteen osana olevaan, haasteeksi tulkittavaan direktiiviin, kuten *Jos ette usko, tehkääpä itse perässä!*. (VISK §835)

Liitepartikkeli -pA esiintyy tavallisesti lausumissa, jotka sanotaan sosiaalisesti katsoen ylhäältä alaspäin. Tällaisia ovat esimerkiksi (lapsia) komentavat tai hoputtavat ilmaukset ja erilaiset tarjoukset, kuten *Kuunnelkaapa nyt!* tai *Tulkaapa katsomaan tätä!*. (VISK § 1672)

White (2010, 298) lajittelee liitepartikkelin -pA merkitykset seuraavasti:

Yllätys tai hämmästys:

Onpa täällä kaunista!

Kehotus:

Ottakaapa nyt kahvia.

Retorinen kysymys:

Mitäpä Kalle ei osaisi.

Eriävän mielipiteen osoitus:

Siivosinpa, katso vaikka!

Liitepartikkeli -pA voi esiintyä kehottavissa ilmauksissa lieventämään kehotuksen suoruutta, kuten *Katsokaapa tätä!*. Se voi esiintyä myös ajattelemiseen kehottavissa ilmauksissa, kuten *Mietipä, millainen maailma sitten olisi!*. Liitepartikkeli -pA on käytössä myös lauserakenteessa, joka ilmaisee samantekevyyttä, kuten *Sanoipa hän mitä tahansa, minä en usko*. Joskus liitteen -pA(s) sisältävä

ilmaus voidaan tulkita uhkauseksi tai varoitukseksi, kuten *Uskallapas tulla lähemmäs!*.
(Kielitoimiston ohjepankki, 3.3.2023)

Liitepartikkeli -pA tehostaa merkitystä esimerkiksi väitelauseessa tai se voi toimia kohteliaana elementtinä kysymyslauseessa, lisäksi se voi esiintyä konjunktion osana (Löflund ym. 2010, 83). Se voi muodostaa leksikaalistumia eräiden konjunktioiden ja partikkeleiden kanssa, kuten *vaikkapa, jospa* tai *siispä* (VISK § 833). Lisäksi liitepartikkeli -pA liittyy lauseen ensimmäiseen sanaan, jonka edessä voi olla konjunktio tai attribuutti (White 2010, 303).

3.4 Liitepartikkeli -s

Sävypartikkeli -s liittyy usein kysymyssanoihin, kuten *missäs, entäs* tai *mitäs* ja verbin imperatiivimuotoihin, kuten *tulkaas, antakaas* tai *tules*, lisäksi se voi esiintyä liitepartikkeleiden -pA ja -kO yhteydessä, kuten *sanopas, vieläkö* tai *nukkuupas* (VISK § 126). Liitepartikkeli -s liittyy siis yleensä kysymyssanoihin, erityisesti kysymyspartikkeliin -kO, verbin imperatiivimuotoon sekä liitepartikkeleihin -kA ja -pA (White 2010, 306). Liitepartikkeli esiintyy myös partikkelissa *että* (VISK §126).

Mikäli liitepartikkeli -s esiintyy yhdessä liitepartikkelin -pA kanssa, se pehmentää kehotuksen suoruutta, kuten *Menkääpä* *ulos!*. Mikäli verbin käskymuodossa on pelkkä -s (ilman partikkelia -pA), ilmaus voi kuulostaa arkiselta, kuten *menkääs*. Liitepartikkeli -s voi lisäksi antaa kysymykselle tuttavallisen sävyn, kuten *Tuleekos tähän maitoa?*. (Kielitoimiston ohjepankki, 3.3.2023)

Liitepartikkeli -s on distribuutioltaan rajoittunein muihin liitepartikkeleihin verrattuna. Se esiintyy usein kysymyksissä, kuten haku- ja vaihtoehtokysymyksissä, ja direktiiveissä, lisäksi se on usein yhdistyneenä liitepartikkeliin -pA. Partikkeliyhdistelmä -pAs esiintyykin lisäksi deklaraatiivimuotoisissa lausumissa, kuten *Jopas nyt jotakin* tai *Sepäs sattui*. Partikkeliyhdistelmän -pAs käyttö ja merkitys on lähes yhtäläinen pelkän -pA-liitepartikkelin kanssa (VISK §833). Mikäli liitepartikkelit -pA ja -s esiintyvät yhdessä, lauseessa esiintyy usein myös itsenäinen nyt-partikkeli, kuten *Otapas nyt ihan rauhallisesti*. (VISK § 1672). Tällöin ne voivat saada verbistä riippuen toiminnon tai lausuman kuulostamaan vähemmän ehdottomalta kuin jos imperatiivimuoto esiintyisi ilman partikkelia (mt.).

Vaihtoehtokysymyksissä liitepartikkeli -s on yhdistyneenä partikkeliin -kO, kuten *Eikös se ollutkin hieno* tai *Jokos Liisa on herännyt*. Tällöin lausuman sävy viittaa selvemmin todelliseen tai oletettuun yhteiseen tietoon kuin partikkeliton lausuma, etenkin mikäli partikkeliyhdistelmä -kOs on liittynyt

mentaaliseen tai havaintoverbiin, kuten *nähdä*, *kuulla* tai *tietää*, kuten *Kuulitkos jo mitä Matille tapahtui?*. Kuitenkin lausekekysymykset, joissa partikkeli on liittynyt nominaaliseen lauseenjäseneseen, eivät viittaa tällaiseen yhteiseen tietoon, kuten *Lentokoneenkos sä huomasi?*. Liitepartikkeli -s on luonteeltaan dialoginen, sillä se liittyy sellaisiin puhefunktioihin, jotka edellyttävät vuorovaikutusta. Liitepartikkelin -s lausumaan tuoma sävy on erilainen käskyissä ja kysymyksissä. Liitepartikkelin -s merkitys lauseessa voi joissakin yhteyksissä olla samankaltainen kuin liitepartikkelin -hAn, kuten *Tulehan nyt* ja *Tules nyt*. (VISK § 836)

Kun partikkeli -s on liittynyt kysymyssanoihin, se tuo lausumaan lisämerkityksen 'oikein' tai 'oikeastaan' (VISK § 837). Lisäksi se voi esiintyä retorisisa tai muistelukysymyksissä, kuten *Milloinkas se nyt tapahtui?* tai *Mitäs Pekka sanoikaan?* (mt.). Etenkin fokuoivissa vaihtoehtokysymyksissä, joissa fokuksena on jokin nominaalinen lauseke, rakenne voi olla kiteytynyt, jolloin se ei ole varsinaisesti kysymys, vaan emfaattinen väite, kuten *Meno oli aika hurjaa, mutta väliäkös sillä*. (VISK § 836). Tällöin implikaatio on usein kielteinen kuten retorisilla kysymyksillä, lisäksi samankaltainen tulkinta on mahdollinen verbikysymyksillä, kuten *Hän oli tekemässä virheen, mutta kuuntelikos hän meitä* (mt.).

White (2010, 298) lajittelee liitepartikkelin -s merkitykset seuraavasti:

Kysymyslause:

Kukas se sieltä tulee?

Kehotus: (liittyy verbin imperatiivimuotoon)

Tulkaas nyt jo!

Vastaväite:

Enpäs ole!

Yllätys:

Kylläpäs he nukkuvat pitkään.

Liitepartikkeli -s voi sisältää erilaisia implikaatioita, esimerkiksi asian ei kuuluisi olla niin tai jotakin ei tulisi tehdä, kuten *Missäs te oikein viivytte?*, tällaisten lausumien sävy voidaan tulkita puhuteltavaa kohtaan arvioivaksi tai kuulustelevalaksi. Partikkeli -s voi lisäksi esiintyä tiedustelemissa kysymyksissä, jotka eivät ole sävyiltään negatiivisia, kuten *Koskas sinä olet viimeksi käynyt lääkärissä?*, tällöin oletuksena on, että kysyjä tietää tai hänen tulisi tietää vastaus. Lisäksi liitepartikkelin -s sisältämän kysymyksen tarkoitus voi olla vain kuulijan puhuttaminen, kuten esimerkiksi vakiintuneessa

kysymyksessä *Mitäs kuuluu?*. Vastausten tällaisiin kysymyksiin ei oleteta olevan erityisen merkittäviä, vakiintunut vastauskin sisältää liitepartikkelin -s, *Mitäs tässä*. (VISK § 837)

Mikäli liitepartikkeli -s esiintyy direktiivimuodoissa, lausuma kehottaa kuulijaa välittömään toimintaan, ja partikkeli -s antaa lausumalle vetoavan sävyn, kuten *Kertokaas vähän tarkemmin*. Direktiiveissä esiintyessään liitepartikkeli -s liittyy tyypillisesti 2. persoonan imperatiiviin, kuten *Odotas nyt*, mutta puhekielessä myös passiivimuotoiseen monikon 1. persoonaan, kuten *Katotaas nyt vähän sitä sitten*. Myös 2. persoonan preesensmuotoiset lausumat voidaan tulkita direktiiveiksi, kuten *Menetkös siitä!*. Imperatiivilauseissa liitepartikkeli -s esiintyy usein yhdessä partikkelin -pA kanssa, kuten *Nousepas sitten seisomaan*, yhdyspartikkeli -pAs voi sijoittua myös sellaisiin asemiin, joissa partikkeli -s ei voi yksinään esiintyä. Lisäksi yhdyspartikkeli -pAs voi esiintyä passiivimuotoisissa direktiiveissä, kuten *Eipäs ruveta isottelemaan*. (VISK §838)

4 Saksan kielen partikkelit

Saksan kielioppi Duden (2016, 600) jaottelee partikkelit viiteen ryhmään. **Astepartikkelit** (*Gradpartikeln*) ilmaisevat sanotun asian intensiteettiä tai astetta, **fokuspartikkelit** (*Fokuspartikeln*) korostavat jotakin tiettyä osaa sanotusta, **modaali- ja sävyartikkelit** (*Modalpartikeln/Abtönungspartikeln*) ilmaisevat puhujan asenteita sanottua asiaa kohtaan tai antavat sille tietyn sävyn, **keskustelupartikkelit** (*Gesprächspartikeln*) ohjaavat keskustelua tai ne voivat toimia vastauksena tai huudahduksena, **kieltopartikkelit** (*Negationspartikeln*) ilmaisevat nimensä mukaisesti kieltä tai negatiota (mt.). Saksan partikkeleiden nimitykset on käännetty niiden saksankielisten nimien mukaan, eivätkä ne välttämättä vastaa suomen partikkeleiden nimityksiä ja merkityksiä.

Partikkelit täyttävät monenlaisia, etenkin puhutun kielen, tehtäviä (Duden 2016, 600). Ne voivat ilmaista esimerkiksi puhujan asenteita tai korostaa sanotun asian voimakkuutta tai arvoa; ne ovat olennainen osa ihmisten välisiä keskusteluja (mt.). Saksan kielen partikkeleille on yhteistä, että ne ovat lyhyitä eivätkä ne taivu ja niillä on omanlainen syntaktinen merkitys (mt.). Ne voivat myös olla samanmuotoisia kuin muiden sanaluokkien edustajat, jotka eivät taivu (mt.). Tämän vuoksi sanaa tulee tarkastella lauseessa sen funktion eli tehtävän perusteella, ei vain muodon perusteella (mt.). Esimerkkivirkkeessä [1] *schon* on temporaaliadverbin asemassa ja esimerkkivirkkeessä [2] sävyartikkelin asemassa (mt.). Olen itse kääntänyt tässä luvussa esiintyvät saksankieliset esimerkkivirkkeet suomeen.

[1] *Es ist schon drei Uhr.* (Kello on **jo** kolme.)

[2] *Was will der schon ausrichten.* (Mitä hän **oikein** haluaa saavuttaa.)

Saksan kielen instituutti (*Institut für Deutsche Sprache/IDS*) jaottelee partikkelit alaryhmiin niiden semanttisten ja funktionaalisten käyttötarkoituksen tai ominaisuuksien mukaan:

intensiteetipartikkelit (*Intensitätspartikeln*), **sävyartikkelit** (*Abtönungspartikeln*), **konnektiivipartikkelit** (*Konnektivpartikeln*) ja **fokuspartikkelit** (*Fokuspartikeln*) (grammis.de, 3.2.2023). Saksan sävyartikkeleihin kuuluvat mm. *ja, halt, mal, doch, denn, vielleicht* ja *eben*, joilla voidaan ilmaista puhujan tai kuulijan odotuksia tai asenteita käsiteltävää asiaa kohtaan sekä yhdistää lausuma asiayhteyteen eli kontekstiin. Ne voivat myös ikään kuin ohjailta keskustelua, puhuja voi esimerkiksi yrittää saada kuulijan suostumuksen, kuten esimerkkivirkkeessä [3]:

[3] *Du kennst doch Thomas?* (Tunnethan sinä Thomasin?)

Lisäksi puhuja voi ikään kuin ilmaista oman negatiivisen suhtautumisen asiaan, kuten esimerkivirkkeessä [4]:

[4] *Findest du die etwa schön?* (Onko se sinusta **muka** kaunis?)

Sävyartikkelit esiintyvät lauseen keskellä, eivätkä ne voi yksin muodostaa lauseketta tai lausetta. Saksan kielessä useampi sävyartikkeli voi esiintyä yhdessä samassa lausekkeessa tai virkkeessä. (grammis.de, 3.2.2023)

Saksan sävyartikkelit ovat riippuvaisia lausetyypistä, eli eri partikkeleita esiintyy vaikkapa toteamus-, kysymys- tai kehotuslauseissa. Esimerkiksi sävyartikkeli *denn* esiintyy vain kysymyslauseissa, kuten esimerkivirkkeessä [5]:

[5] *Wer ist denn das?* (Kukas tuo oikein on?)

Sävyartikkelit *ruhig* ja *ja* taas esiintyvät kehotuslauseissa, mikäli ne ovat painotettuja, kuten esimerkivirkkeissä [6] ja [7]:

[6] *Komm ruhig rein!* (Tulkaa **vain** sisään!)

[7] *Lass ja die Finger davon!* (Jätä**pä** se rauhaan!)

(grammis.de, 3.2.2023)

4.1 Modaali- ja sävyartikkelit

Tässä alaluvussa käsitellään tarkemmin saksan modaali- ja sävyartikkeleita (*Modalpartikeln/ Abtönungspartikeln*). Ne ovat etenkin puhutun kielen ilmiö eikä niitä voida pitää turhina täytesanoina, kuten aiemmin on ajateltu (Duden 2016, 603). Täten ne vastaavat merkityksiltään osittain suomen sävyartikkeleiden merkityksiä.

Modaali- ja sävyartikkeleiden avulla puhuja ilmaisee omia asenteitaan, odotuksiaan tai oletuksiaan puheenaiheena olevaa asiaa kohtaan, ja osittain myös odotuksensa kuulijaa kohtaan (Duden 2016, 603). Näiden partikkeleiden avulla puhuja voi antaa sanomalle tietyn subjektiivisen sävyn, tai ne voivat paljastaa puhujan suhtautumisen puheenaiheena olevaan asiaan (Duden 2016, 600). Saksan kielen yleisimmin käytettyjä modaalipartikkeleita ovat: *aber, auch, bloß, denn, doch, eben, eigentlich, etwa, halt, ja, mal, nur, schon, vielleicht ja wohl* (Duden 2016, 603). Lähes kaikilla

sävypartikkeleilla on homonyymejä muissa sanaluokissa (kuten adverbit, adjektiivit, konjunktiot tai fokuspartikkelit) (mt.). Joskus sävypartikkelit voivat viitata asiaan, joka on jo kuulijan tiedossa tai sen pitäisi olla (Duden 2016, 605).

Saksan sävypartikkelit viittaavat koko lauseeseen, jossa ne esiintyvät. Ne esiintyvät usein virkkeessä ennen siinä ilmaistavaa uutta tietoa ja ovat yleensä painottomia. Useimmiten ne esiintyvät toteamus- ja huudahduslauseissa, ne eivät kuitenkaan yksin voi olla esimerkiksi vastauksena kysymykseen. Samalla partikkelilla voi olla eri merkityksiä riippuen siitä, millaisessa tehtävässä se lauseessa esiintyy. Tietyt sävypartikkelit liittyvät lisäksi usein tiettyihin lausetyyppeihin tai ilmaisuihin. Esimerkiksi huudahduslauseissa esiintyy usein partikkelit *aber*, *bloß*, *doch* ja *einfach*, toivomuslauseissa partikkelit *doch*, *nur* ja *bloß*, käskylauseissa partikkelit *ja*, *bloß*, *nur* ja *ruhig*, kysymyslauseissa partikkelit *denn*, *eigentlich*, *wohl*, *schon* ja *etwa*. (Duden 2016, 603–604)

4.2 Modaali- ja sävypartikkeleiden käyttö ja merkitykset

Modaali- ja sävypartikkeleiden käyttöä ja merkitystä käsittelevässä kappaleessa pääasiallisena lähteenä on käytetty Saksan kielen digitaalisen sanakirjan (DWDS) määritelmiä saksan partikkeleista. Saksankieliset esimerkkivirkkeet on mukailtu DWDS:n esimerkkien mukaan ja olen kääntänyt virkkeet itse suomeen.

Aber vahvistaa puhujan väittämää tai sitä voidaan käyttää kehotuksissa. Se voi myös ilmaista hämmästyä tai moitetta, esimerkiksi lapsille puhuttaessa, kuten virkkeissä [8] ja [9]:

[8] *Das ist **aber** schön!* (Tuohan on kaunis!)

[9] ***Aber** Kinder!* (No **mutta** lapset!)

Auch-partikkelilla voi olla useita eri merkityksiä. Se voi saada saksaksi merkityksen *selbst* tai *sogar* (jopa, edes), kuten virkkeessä [10]. *Auch* voi myös vahvistaa kieltolausetta tai se voi esiintyä lauseissa, jotka ilmaisevat moitetta, vihaa tai hämmästyä sekä sadatteluissa, kuten virkkeissä [11] ja [12]. (DWDS)

[10] *Der letzte Sommer war sehr warm, er war **auch** mir zu heiß.* (Viime kesä oli todella lämmin, se oli **jopa** minulle liian kuuma.)

[11] *Warum ist er **auch** immer so nachlässig!* (Miksi hän on**kin** aina niin välinpitämätön!)

[12] *Zum Donnerwetter **auch**!* (Voihan pahus soikoon!)

Bloß-partikkelin perusmerkitys on ikään kuin 'vain' tai 'ainoastaan'. Se voi vahvistaa kehotusta, käskyä tai kysymystä, kuten virkkeessä [13]. (DWDS)

[13] *Komm doch **bloß** mal her!* (Tulehan nyt tänne!)

Denn voi vahvistaa kysymystä tai korostaa yksittäistä lauseenjäsentä, kuten virkkeessä [14]. Se voi myös ilmaista hämmästyystä tai epäilystä, kuten virkkeessä [15]. Lisäksi se voi vahvistaa koko toteamusta tai ilmaista päätelmää, kuten virkkeessä [16]. (DWDS)

[14] *Wie alt bist du **denn**?* (Miten vanha sinä **oikein** olet?)

[15] *Wieso hast du **denn** noch so viel Geld?* (Miten sinulla **oikein** on noin paljon rahaa?)

[16] *Womit **denn** bewiesen wäre, dass...* (Joka **sitten** todistaisi, että...)

Doch voi vahvistaa tai elävöittää lausumaa, jolloin sillä ei ole varsinaista itsenäistä merkitystä. Lisäksi se voi vahvistaa hyväksyntää tai kieltoa sekä muistuttaa jostakin, jonka pitäisi olla kuulijalle tuttua, kuten virkkeissä [17] ja [18]. Lisäksi se voi lisäksi ilmaista puhujan kärsimättömyyttä, kuten virkkeessä [19]. Partikkeli *doch* voi myös vahvistaa puhujan toivetta, kuten virkkeessä [20]. Se voi myös ilmaista suuttumusta, ihmetystä tai puhujan toivetta kuulijan samanmielisyyteen, kuten virkkeissä [21] ja [22]. (DWDS)

[17] *Es ist **doch** herrlich hier!* (Onpa täällä ihanaa!)

[18] *Er hat es **doch** schon gesagt.* (Hänhän sanoi jo sen.)

[19] *Komm **doch** mal her!* (Tulepa nyt tänne!)

[20] *Käme er **doch** endlich!* (Tulisipa hän jo vihdoin!)

[21] *Dass sie **doch** immer zu spät kommen muss!* (Että hänen täytyykin aina olla myöhässä!)

[22] *Du hilfst mir **doch**?* (Autathan sinä minua?)

Eigentlich-partikkelin perusmerkitys on 'tosiaan', 'todella(kin)'. Sitä voidaan käyttää lauseessa myös partikkelin tai adverbien tavoin, tällöin sen merkitys on ikään kuin 'ylipäätään' tai 'oikeastaan'. Tässä merkityksessä se esiintyy useimmiten kysymyslauseissa, jolloin se antaa lausumalle tuttavallisen sävyn, kuten virkkeessä [23]. (DWDS)

[23] *Wo steckst du **eigentlich** den ganzen Tag?* (Missä sinä **oikein** olet ollut koko päivän?)

Ja voi esiintyä lauseessa ilman varsinaista merkitystä, tehostamassa ja elävöittämässä sanotun merkitystä, kuten virkkeissä [24], [25] ja [26]. Lisäksi se voi vahvistaa toivetta tai kehotusta, jolloin

sen merkitys vastaa sanoja *unbedingt* (ehdottomasti), *nur* (vain, ainoastaan), *bloß* (vaan, vain), kuten virkkeissä [27] ja [28]. (DWDS)

[24] *Es ist ja noch Zeit.* (Onhan tässä vielä aikaa.)

[25] *Sie ist ja jung, aber erfahrene.* (Hän on kyllä nuori, mutta kokenut.)

[26] *Ich freue mich ja so!* (Olen niin iloinen!)

[27] *Lassen Sie uns ja in Ruhe!* (Jättäkää nyt jo meidät rauhaan!)

[28] *Komme ja nicht zu spät!* (Älä vain myöhästy!)

Mal on puhekielinen lyhennetty muoto saksan kielen sanasta *einmal* (kerran) (DWDS). Se voidaan myös tulkita liitepartikkeleiden -pA(s) tai -hAn vastineiksi (MOT Sanakirja), kuten virkkeissä [29] ja [30].

[29] *Komm mal her!* (Tulepas tänne!)

[30] *Guck mal aus dem Fenster!* (Katsohan ikkunasta ulos!)

Nun voi esiintyä lauseessa ilman varsinaista itsenäistä merkitystä, jolloin se viittaa toteamukseen tai kysymykseen, joka seuraa *nun*-partikkelia, kuten virkkeessä [31]. Lisäksi se voi myös kuvata nykyhetkeä tai puhuja voi määritellä sen avulla nykyhetken, jolloin partikkelin merkitys vastaa sanaa 'nyt', kuten virkkeessä [32]. (DWDS)

[31] *Nun, du wirst du ja sehen.* (Nytpä saat nähdä.)

[32] *Nun muss ich gehen.* (Minun pitää nyt mennä.)

Wohl on melko monikäyttöinen partikkeli, joka voi saada useita eri merkityksiä. Se voi esiintyä merkityksessä 'oletettavasti', 'todennäköisesti', kuten virkkeessä [33]. Se voi myös lieventää kysymystä tai toteamusta, kuten virkkeessä [34]. Partikkeli *wohl* voi lisäksi ilmaista lausuman epätodennäköisyyttä tai epäilyksen hälventämistä, ikään kuin merkityksessä 'ilman muuta', kuten virkkeessä [35]. Se voi myös esiintyä lauseessa ilman itsenäistä merkitystä, jolloin se ilmaisee vahvistusta sanotulle, hyväksyntää, suostumusta tai että puhuja on tullut johonkin lopputulokseen, kuten virkkeissä [36] ja [37]. (DWDS)

[33] *Für diese Aufgabe ist er wohl nicht geeignet.* (Hän ei kyllä varmaan ole sopiva tähän tehtävään.)

[34] *Dir ist wohl schlecht?* (Oletkohan sinä sairas?)

[35] *Ich weiß wohl, was er damit sagen wollte.* (Kyllä minä tiedän, mitä hän tarkoitti.)

[36] *Man wird doch wohl noch fragen dürfen!* (Saa kai sitä vielä kysyä!)

[37] *Nun wohl, es ist wahr, es war so.* (No se on totta, niin se oli.)

Nur voi olla rohkaiseva tai rauhoittava elementti toteamuksessa, kuten virkkeessä [38]. Sitä voidaan käyttää myös kehotuslauseissa, kuten virkkeessä [39]. Lisäksi *nur* voi ilmaista huolestuneisuutta, hämmästystä tai tyytymättömyyttä, kuten virkkeessä [40]. (DWDS)

[38] *Warte hier **nur** ruhig mit mir.* (Odottele **vain** tässä rauhassa minun kanssani.)

[39] *Warte **nur**, du wirst es noch sehen!* (Odotahan **vain**, niin näet vielä!)

[40] *Was wollte ich dir **nur** fragen?* (Mitä minun **pitikään** kysyä?)

Eben voi ilmaista yhteenvedoa tai vahvistaa jotakin aiemmin tapahtunutta, se vahvistaa sanotun asian toteavuutta, kuten virkkeessä [41]. Lisäksi partikkeli *eben* voi vahvistaa väitettä, jolloin sen merkitys vastaa sanaa *genau* (aivan, juuri), kuten virkkeessä [42]. Se voi myös lieventää kieltolauseita, kuten virkkeessä [43]. (DWDS)

[41] *Es ist **eben** nicht mehr zu verändern.* (Ei sitä **oikein** enää voi muuttaakaan.)

[42] ***Eben** darum bin ich gekommen.* (**Juuri** sen vuoksi minä tulinkin.)

[43] *Sie ist nicht **eben** freundlich.* (Hän ei ole **kovin** ystävällinen.)

Halt-partikkeliä voidaan käyttää erilaisissa toteamuksissa tai ilmiäsuissa, joita ei haluta perustella tarkemmin, kuten virkkeessä [44]. Se voi myös ikään kuin todeta sanotun asian tilan, kuten virkkeessä [45]. (DWDS)

[44] *Da kann man **halt** nichts machen.* (Sille ei **nyt vaan** voi mitään.)

[45] *Das ist **halt** so!* (Niin se **vain** on!)

Joitakin saksan modaalipartikkeleita voi myös yhdistellä, jolloin niiden järjestystä (virkkeessä) koskevat tietyt säännöt (Duden 2016, 606). Kaksi, kolme tai jopa useampi partikkeli voi esiintyä yhdessä, kuten virkkeissä [46] ja [47].

[46] *War das **aber auch** ein Wetter!* (Olipas **sekin** sää!)

[47] *Was willst du **denn schon** dazu sagen?* (Mitä sinä **nyt oikein** haluat sanoa?)

5 Käännösvastineet

Käännösvastineilla tarkoitetaan sanoja tai ilmaisuja, jotka kääntäjä valitsee tekstiä kääntäessään. Kuten Ingo (1990, 96) toteaa, kääntämisen päätavoite on sopivien kohdekielisten vastineiden löytäminen lähtökielen tekstille. Suomenkielinen termi käännösvastine viittaa itse sanaan tai ilmaukseen, joka toimii (kohdekielen) vastineena lähtökielen ilmaukselle, ei niinkään vastaavuussuhteeseen, eli ekvivalenssiin (Ingo 1990, 97).

Ingo (1990, 103) jakaa tekstivastineet edelleen neljään alaryhmään, eli aspektiin: kieliaineksen muotoaspekti, kielivariaation aspekti, merkitysaspekti ja pragmaattinen aspekti. Nämä aspektit eivät sulje kuitenkaan toisiaan pois, vaan voivat esiintyä samanaikaisesti käännösvastineissa (mt.).

Kielen merkitystä kantavat yksiköt, joille kääntäjä etsii sopivia käännösvastineita, eivät ole syntaktisesti samanarvoisia (Ingo 1990, 75). Tällaiset yksiköt muodostavat keskinäisen hierarkian, ja niitä ovat esimerkiksi suuremmasta pienempään lause, lauseke, sana ja morfeemi (mt.). J. C. Catford (Ingo 1990, 76) puhuu käännöksen rangeista (*rank of translation*), jotka voidaan jakaa ranginmukaisiin eli rankisiteisiin (*rank-bound*) ja vapaisiin eli sitomattomiin (*unbounded*) käännöksiin. Rankisiteiset käännökset ovat vastinesuhteeltaan vastaavia, eli lauseke-lauseke, sana-sana tai morfeemi-morfeemi; kohdekieliset vastineet kuuluvat samaan rankiin kuin lähtökielinen aines (mt.). Rankiin sitomattomat käännökset voivat edustaa lähtö- ja kohdekielillä poikkeavia rankeja, joissa esiintyy esimerkiksi seuraavanlaisia vastinesuhteita: morfeemi-sana, sana-lause, lauseke-lause, lauseke-sana jne. (mt.).

Ingo (1990, 79) puhuu joustokäännöksestä, jolla hän tarkoittaa käännösratkaisun etsimistä käännöshierarkian eri rankitasolta kuin lähtökielinen ilmaus, esimerkiksi sanatason sijaan lauseketasolta. Joustokäännös edustaa käännösvastineiden tarkkuuden asteella sellaista käännöstä, joka voidaan saavuttaa, kun otetaan huomioon kielten vakiintuneet käyttötavat ja niiden rakenneominaisuudet (Ingo 1990, 81). Kieliparissa saksa-suomi kääntäjän tulee usein etsiä käännösratkaisuja, jotka poikkeavat rakenteeltaan lähtökielisestä viestistä tai ilmaisusta, sillä eri kielet tarjoavat rakenteiltaan erilaisia tapoja ilmaista sama asia.

Eri kielissä todellisuuden ilmiöitä kielennetään eri tavoin, ja nämä tavat heijastuvat suoraan lauserakenteisiin (Hiirikoski 2004, 31). Eri kielissä on esimerkiksi erilaisia tapoja vaikkapa sille, mitkä asiat ilmaistaan päälauseessa, mitkä sivulauseessa, tai mikä kussakin tilanteessa koetaan subjektiksi, mikä objektiksi (mt.). Eri kielillä tulkinta samasta aiheesta voi siis olla erilainen. Kohdekielen ilmaisut eivät ole samanlaisia kuin lähtökielen, eikä kohdekielessä välttämättä ole ratkaisua, joka vastaa lähtökielen yksikköä semanttisesti tai syntaktisesti (Pekkanen 2006, 91). Yleensä kääntäjä joutuu väistämättä muuttamaan jotakin, muutokset voivat johtua kulttuurieroista tai kielijärjestelmien eroista

(mt.). Etenkin rakenteellisesti erilaisten kielten kanssa toimiessaan kääntäjä voi joutua muuttamaan lauserakenteita, jotta lähtötekstin sisältö välittyy. Kuten Pekkanen (2006, 85) toteaa, on olemassa tietty sisältö, joka halutaan välittää, ja on olemassa kielen keinoista koostuva muoto, jonka avulla sisältö välitetään.

Semantiikka, eli merkitysoppi, kuvaa lauseiden kirjaimellista merkitystä, se antaa tulkinnan valmiille lauseille, jotka on muodostettu syntaksin mukaan viittaamatta lauseen merkitykseen (Hiirikoski 2004, 32). Myös lauseen rakenteet voivat sisältää merkityksiä, joten merkitys ei määräydy pelkästään semantiikan perusteella (mt.). Semantiikka kuitenkin tarkastelee kontekstista irrotettuja lauseita ja niiden perusmerkityksiä, jolloin esimerkiksi kielenkäyttötilanteeseen liittyvät epäsuorat merkitykset eivät tule esille (Hiirikoski 2004, 34). Etenkin pitkien tekstien, kuten kaunokirjallisten teosten, käännöksiä vertailtaessa ei välttämättä voi huomioida pelkästään yhtä virkettä, vaan tekstiä tulee tarkastella kokonaisuutena.

Pragmaattinen näkökulma sen sijaan ottaa huomioon myös tilanneyhteyden merkityksiä tarkasteltaessa (Hiirikoski 2004, 34). Vaikka termi diskurssianalyysi (eli keskusteluanalyysi) tarkoittikin alun perin puhutun kielen tarkastelua, voidaan sillä nykyään viitata myös kirjoitetun kielen tutkimiseen (Yli-Jokipii 2004, 82). Diskurssianalyysi kuvaa todellisten lauseiden käyttöä todellisissa kielenkäyttötilanteissa, lisäksi niitä tarkastellaan osana tekstiä (Hiirikoski 2004, 34). Puhuja voi ikään kuin valita tilanteeseen parhaiten sopivat ilmaukset, sillä sama asia voidaan ilmaista monella eri tavalla (mt.). Vaikka tämä pätee niin kielen sisäiseen ilmaisuun, myös eri kielten välillä on omia vakiintuneita tapoja ilmaista asioita, mikä vaikuttaa täten käännösten erilaisuuteen tai toisaalta samanlaisuuteen lähtötekstin kanssa.

Hiirikoski (2004, 35) sanoo, että kieltä sinänsä ei käännetä, vaan tekstien sisältämät abstraktit viestit välitetään kielestä toiseen kielen avulla. Käännettävä teksti on kokonaisuus, joka koostuu erimittaisista konkreettisista kielellisistä yksiköistä, ja jolla on jokin viestintätarkoitus (mt.). Kun käännösten välittämien viestin merkityksiä tarkastellaan, kolme kielen kuvauksen osa-aluetta pitää olla mukana: lähdetekstin rakenteet muutetaan kohdekielen rakenteiksi (syntaksi) niin, että tekstissä esiintyvän lauseen sisältämä asia (semantiikka) ja tarkoitus (pragmatiikka, diskurssi) pysyvät mahdollisimman samoina (mt.).

6 Käännösstrategiat

Kaunokirjallisissa teksteissä esiintyy usein rakenteita ja ilmaisuja, jotka vaativat kääntäjältä luovuutta kohdekielisten ilmaisujen löytämisessä (Ingo 1990, 45). Kääntäjän tulee etsiä kohdekielen keinoja, joilla virke voidaan ilmaista kohdekieliselle lukijalle. Tekstin kirjoittaja on todennäköisesti käyttänyt lähtökielelle ominaisia näppäriä, ytimekkäitä tai tiiviitä ilmaisuja, jotka voivat olla idiomaattisuuden vuoksi vaikeita kääntää (Ingo 1990, 46). Tällöin kääntäjän kohdekielen ja -kulttuurin tuntemus on tärkeää, jotta hän osaa etsiä kohdekielille ominaisia käännösratkaisuja. Kielen semanttisten tai muodollisten erikoispiirteiden varaan rakentuvaa ilmausta käännettäessä on todennäköistä, että joko sen muoto tai sisältö muuttuu (mt.). Etenkin vain lähtökielelle tyypilliset kielen ilmiöt, jotka puuttuvat tai ovat erilaisia kohdekielessä, voivat aiheuttaa rakenteellisia muutoksia tekstissä.

Kääntäessä ei voi keskittyä vain tekstin näkyvään osaan, vaan kääntäjän tulee tarkastella tekstiä kokonaisuutena ja huomioida myös sosiokulttuuriset tekijät (Prunč 2012, 147). Kääntäjän tulee luoda sama vaikutus erikieliselle lukijalle kohdekielen keinoilla. Kääntäjän tulee ottaa huomioon kohdeyleisö, sen kulttuuri ja ennakkotietämys, lisäksi kääntäjä on aktiivinen toimija kommunikaatioprosessissa (Prunč 2012, 149), jossa lähdekielinen teksti muunnetaan kohdekieliseksi. Kääntäjä ei kuitenkaan kääntäessään välttämättä aktiivisesti ajattele lähtökielen rakennetta ja systeemiä, vaan käyttää tuttuja kielen rakenteita intuitiivisesti (Hiirikoski 2004, 43).

Kääntäjä ei myöskään välttämättä tietoisesti valitse jotakin käännösstrategiaa aloittaessaan käännösprosessia. Erich Prunčin (2012, 147) mukaan käännösstrategiat ovat tarpeellisia vain, mikäli käännöksen tavoite on ennalta määritelty. Käännösstrategia valitaan tekstityypin mukaan, lisäksi sosiokulttuuriset tekijät ja kääntäjän omat tarkoitukset voivat vaikuttaa strategian valintaan (Munday 2016, 120). Hiirikoski (2004, 34) esittelee Touryn käännösstrategioita koskevan käsiteparin, adekvaatti (*adequate*) ja hyväksyttävä (*acceptable*) käännös, ja Toury onkin esittänyt, että jokainen käännös on kompromissi kahden vastakkaisen käännösstrategian välillä. Adekvaatti käännös on lähtötekstikeskeinen, ja siinä pyritään säilyttämään lähtötekstin rakenteet ja kulttuuriset normit, kun taas hyväksyttävä käännös on kohdetekstikeskeinen, jossa teksti sopeutetaan kohdekielen ja -kulttuurin normeihin (mt.). Usein kääntäjän strategiaksi muodostuu jokin näiden kahden ääripään väliltä (mt.).

Kääntäjän tulee määritellä kohdekielisen tekstin viestinnällinen tehtävä ja sen perusteella päätellä tarvittavat eroavaisuudet lähtö- ja kohdetekstin välillä (Kußmaul 2015, 67). Yleensä käännös on riippuvainen kontekstista, sama sana voidaan eri (lause)yhteyksissä kääntää eri tavoin, riippuen sen esiintymisympäristöstä. Kääntäjän tulee kääntäessä ottaa huomioon kohdeyleisö, ja käännöstä voidaankin pitää onnistuneena, kun se ymmärtämisen lisäksi saa aikaan samanlaisen reaktion lukijassa

kuin lähtöteksti (Prunč 2019, 148). Holz-Mänttärin (Munday 2016, 124) mukaan kääntäjä on ikään kuin viestin tuoja, joka johdattelee lukijan kulttuuristen esteiden yli ja mahdollistaa toimivan viestinnän kulttuurien välillä. Kääntäjän pitäisi löytää käänösratkaisut, jotka sopivat kohdekulttuuriin, ja varmistaa, että lähtö- ja kohdetekstit vastaavat toisiaan, jolloin kulttuurien välinen siirto toteutuu molempiin kulttuureihin sopivasti (Munday 2016, 125). Kääntäjän tulee oman ammatti- ja kielitaitonsa perusteella valita sopivat käänösratkaisut, jotka välittävät lähtötekstin merkityksen mahdollisimman tarkasti.

Sanasta sanaan käännettäessä lauseen syntaksi ja täten myös tekstin ymmärtäminen voivat kärsiä (Reiß & Vermeer 1984, 35). Merkityksen mukainen käänös taas pakottaa muuttamaan (lauseen) muotoa suhteessa lähtötekstiin, kun taas samaan vaikutukseen pyrkivä käänös pakottaa usein semanttisesti vapaaseen tulkintaan (mt.). Katharina Reiß jakaa tekstit kolmeen tyyppiin niiden pääasiallisen tarkoituksen mukaan: informatiiviset (esim. uutiset), ekspressiiviset (esim. kaunokirjallisuus) ja operatiiviset (esim. mainokset) tekstit (Stolze 2011, 113). Reiß kiinnittää huomiota siihen, mikä eri tekstilajeja käännettäessä on tärkeää, esimerkiksi informatiivisten tekstien kohdalla asiasisällön välittäminen ja ekspressiivisten tekstien kohdalla (esteettisen) muodon välittäminen. Kääntäjän tulisi samaistua lähtötekstin kirjoittajaan ja ikää kuin luoda käänöksestä lähtötekstiä vastaava. Etenkin kaunokirjallisten tekstien osalta on tärkeää saavuttaa samankaltainen vaikutus lukijaan kuin lähtötekstillä.

7 Aineisto ja menetelmä

Seuraavissa luvuissa esittelen tutkimusaineiston ja tutkimuksessa käytetyn menetelmän, kontrastiivisen analyysin, jonka avulla lähtö- ja kohdekielisiä tekstejä on vertailtu.

7.1 Aineiston esittely

Aineistona tässä pro gradu -tutkielmassa on käytetty kuutta suomenkielistä romaania ja niiden saksannoksia. Liitepartikkeleiden -pA ja -s esiintymiä ja niiden käännösvastineita on kerätty alla luetelluista teoksista. Kunkin teoksen yhteyteen on merkattu lisäksi tunnus, jolla ne esiintyvät Finde-korpuksessa.

Haavikko, Paavo (1992): *Fleurin koulusyky* (**fihaav.txt**)

Haavikko, Paavo (1994): *Fleurs mittlere Reife* (saksantanut Gisbert Jänicke) (**fidehaav.txt**)

Härkönen, Anna-Leena (2000): *Avoimien ovien päivä* (**fihark.txt**)

Härkönen, Anna-Leena (2001): *Herzstechen* (saksantanut Dagmar Mißfeldt) (**fiderhark.txt**)

Idström, Annika (1991): *Veljeni Sebastian* (**fiidst.txt**)

Idström, Annika (1993): *Mein Bruder Sebastian* (saksantanut Gabriele Schrey-Vasara) (**fideidst.txt**)

Mäki, Reijo (1995): *Sukkanauhakäärme* (**fimaki.txt**)

Mäki, Reijo (1997): *Die Strumpfbandnatter* (saksantanut Andreas Ludden) (**fidemaki.txt**)

Paasilinna, Arto (1988): *Suloinen myrkyneittäjä* (**fipaas.txt**)

Paasilinna, Arto (1998): *Die Giftköchin* (saksantanut Regine Pirschel) (**fidepaas.txt**)

Tuuri, Antti (1989): *Talvisota* (**fituur.txt**)

Tuuri, Antti (1992): *Winterkrieg* (saksantanut Peter Uhlmann) (**fidetuur.txt**)

Aineiston tekstit on poimittu Finde-korpuksesta, joka sisältää niin saksan- kuin suomenkielisiä tekstejä sähköisessä muodossa. Korpuksessa on kaunokirjallisia ja tietokirjallisia tekstejä sekä asiatekstejä. Valitsin tutkimukseni aineistoksi nimenomaan kaunokirjallisia tekstejä, sillä ajattelin niissä olevan tutkittavien sävypartikkeleiden -pA ja -s esiintymiä. Sävypartikkelit ovat pääasiassa puhutun kielen ilmiö, jolloin tietokirjallisissa teksteissä todennäköisesti esiintyy vähemmän esimerkiksi dialogimuotoista tekstiä kuin kaunokirjallisissa teoksissa. Korpus ei ole vapaasti saatavilla, mutta sen luku- ja käyttöoikeutta on mahdollista pyytää Itä-Suomen yliopiston kautta.

Hain liitepartikkeleiden -pA ja -s esiintymiä aineistosta Excelin avulla siten, että lisäsin suomen- ja saksankieliset tekstiaineistot omiin Excel-taulukoihin. Tämän jälkeen tekstistä pystyi etsimään liitepartikkeleiden esiintymiä etsi-toiminnolla (Ctrl+F). Syötin hakukenttään etsittävän liitepartikkelin muodossa -pa, -pä tai -s, jolloin hakutuloksiin tuli kaikki aineiston sanat, jotka päättyvät kyseiseen

kirjainyhdistelmään. Tämän jälkeen etsin saksankielisestä käännöksestä vastaavan virkkeen, ja kirjasin ylös kaikki liitepartikkelin -pA tai -s sisältämät suomenkieliset virkkeet ja niiden saksannokset. Aineiston suomen- ja saksankielisiä tekstejä ja liitepartikkelin -pA tai -s sisältämiä virkkeitä oli näin helppo tarkastella, kun saman virkkeen lähtö- ja kohdekielinen muoto olivat vierekkäin.

Liitepartikkelin -pA kohdalla haku ei tuottanut ongelmia, sillä lähes kaikki hakutulokset olivat sanoja, joissa kyseinen liitepartikkeli esiintyi. Tosin hakutuloksissa esiintyi joitakin muita -pA-loppuisia sanoja, kuten *jopa*, *tapa* tai *niinpä*. Liitepartikkelin -s kohdalla hakutuloksissa näkyi myös monia muita sanoja kuin liitepartikkeliin -s päättyviä sanoja, kuten *jos*, *ulos* tai *pois*. Liitepartikkelin sisältämien esiintymien poimiminen aineistosta oli kuitenkin suhteellisen vaivatonta juuri sen vuoksi, että aineisto oli sähköisesti saatavilla. Suomenkielisten esiintymien hakemisen jälkeen etsin vastaavat virkkeet ja niiden käännökset saksankielisistä teksteistä. Kirjasin ylös kaikki aineiston virkkeet, joissa liitepartikkeli -pA tai -s esiintyi sekä niiden käännösvastineet, jolloin tekstien vertailu ja tutkiminen olisi sujuvaa.

7.2 Kontrastiivinen analyysi

Kontrastiivinen analyysi sopii hyvin menetelmäksi kielellisiin ilmiöihin, joita esiintyy vain lähtökielessä, mutta ei kohdekielessä (Jokinen 2005, 29). Käännöksiä vertailemalla voi löytyä käännösratkaisuja näihin ilmiöihin, esimerkiksi miten jokin kohdekielelle epätyypillinen kielen rakenne tai ilmiö on käännetty (mt.). Näin voidaan saada tietoa siitä, miten kyseinen ilmiö esitetään muilla kielillä (mt.). Kontrastiivisen analyysin avulla voidaan havaita eri kielijärjestelmien välisiä eroja ja myös yhtäläisyyksiä niitä vertailemalla (Jokinen 2005, 28). Kontrastiivista analyysia voidaan käyttää lähtötekstin semanttisten ja funktionaalisten erojen havaitsemiseen suhteessa kohdekieleen (Jokinen 2005, 29).

Kontrastiivisen kielentutkimuksen uranuurtajan Robert Ladon mukaan eri kielissä on erilaisia välineitä, jotka toimivat signaaleina kieliopillisissa rakenteissa morfeemien ohella (Ingo 1990, 205). Tällaisia välineitä ovat kieliopilliset sanat, taivutus, sanajärjestys, kongruenssi-ilmiöt, intonaatio, paino ja tauko (Ingo 1990, 206). Kielten välisiä eroja voidaan tarkastella sen mukaan, onko käytössä sama (kielellinen) väline vai onko käännöksessä eri väline (mt.). Kielten sanastoa, kielioppirakenteita ja äännesysteemiä tai kulttuureja vertailtaessa voidaan pohtia, esiintyykö vastaava muotorakenne, sana tai kulttuuri-ilmiö toisessa kielessä ja onko sillä sama merkitys ja distribuutio (Ingo 1990, 207). Kielten vertailun lähtökohtina ovat täten muoto, merkitys ja distribuutio (mt.). Lähtö- ja kohdekielen muotorakenteen osalta Ingo (mt.) jakaa käännösvastineet viiteen kategoriaan:

”1. Kohdekielessä esiintyy vastaava muoto, jolla on vastaava merkitys ja distribuutio (sama distribuutio tarkoittaa, että vastineet ovat tyyliltään ja käyttöperiaatteiltaan samanarvoisia kahdessa kielessä)

2. Kohdekielessä esiintyy vastaava muoto, jolla on vastaava merkitys, mutta poikkeava distribuutio, joka voi poiketa kahdella tavalla:

a) muodon käyttöala on kielissä erilainen (esim. erilainen aikamuotojen käyttö)

b) muodon tyyliarvo on kielissä erilainen (esim. tietyt kielten rakenteet eri tyyliä eri kielissä)

3. Kohdekielessä esiintyy vastaava muoto, mutta merkitys on erilainen

4. Kohdekielessä esiintyy poikkeava muoto, joka vastaa lähtökielen merkitystä

5. Kohdekielestä puuttuu kokonaan vastaava muoto” (Ingo 1990, 207).

Kontrastiiviseen analyysiin kuuluu Ladon mukaan kolme vaihetta: kummankin vertailtavan kielen kuvailu, kuvauksissa esiintyvien rakenteiden kokoaminen sekä rakenteiden vertailu kohta kohdalta (Järventausta 2013, 102). Kuitenkin tutkimusmenetelmän varsinainen ydin on aina kontrastiivinen analyysi, eli kielten ja niiden järjestelmien systemaattinen vastakkainasettelu, jonka avulla eroja ja yhtäläisyyksiä voidaan havaita (mt.). Toisin kuin Ingon jaottelu edellä, Krzeszowski (Järventausta 2103, 108–109) jakaa kielten kontrastoinnin tulokset kolmeen mahdolliseen kategoriaan:

”1. ilmiö X kielessä A on (joiltakin ominaisuuksiltaan) samanlainen kuin ilmiö Y kielessä B

2. ilmiö X kielessä A on (joiltakin ominaisuuksiltaan) erilainen kuin ilmiö Y kielessä B

3. ilmiöllä X kielessä A ei ole vastinetta kielessä B.”

Menetelmäksi tutkimukseen valikoitui kontrastiivinen analyysi, sillä sen avulla voidaan vertailla ja tutkia kielten välisiä eroja. Kontrastiivinen lingvistiikka on yksi lingvistiikan lajeista, jossa nimensä mukaisesti etsitään vastakohtia tai eroja ja vertaillaan kieliä toisiinsa. Vertailu onkin yksi käytetyimmistä menetelmistä kielitieteen alalla. Jotta voidaan tunnistaa tietty ominaisuus kielessä ja tarkastella sitä, täytyy tehdä eksplisiittinen tai implisiittinen komparatiivinen tai kontrastiivinen analyysi. Kontrastiivinen analyysi tulee kohdistaa kielen ilmiöihin tai muotoihin, joissa ominaisuus esiintyy sekä niiden vastaavuuksiin toisessa (tutkittavassa) kielessä. (Ke 2019, 4)

Kontrastiivisen lingvistiikan ja vertailun avulla saadun tiedon perusteella on lisäksi mahdollista löytää ratkaisuja erilaisiin kielitieteen käytännön ongelmiin (Ke 2019, 11). Erityisesti sellaisiin ongelmiin,

joita ei voi ratkaista ilman useammasta kuin yhdestä kielestä kerättyyn aineistoon (mt.).

Kontrastiivisen analyysin avulla yritetään löytää sopivia malleja ja teoreettisia viitekehyksiä vertailua varten ja määritellä keskeisiä käsitteitä, kuten kongruenssi, samankaltaisuus ja ekvivalenssi eri kielten muotojen välillä (Ke 2019, 29). Kontrastiivisen analyysin lähtökohtana tulee lisäksi olla, että vertailtavilla kokonaisuuksilla tulee olla yhteisiä ominaisuuksia, vaikka ne eroavaisivatkin tosistaan joissakin suhteissa (Ke 2019, 32). Voidaan esimerkiksi vertailla kahden eri kielen adjektiiveihin liittyvää käyttöä, mutta ei vaikkapa verbien (toisesta kielestä) ja adjektiivien (toisesta kielestä) käyttöä, sillä niillä on eri funktiot kielen rakenteessa. Liitepartikkeleiden käännöksiä tutkittaessa olettamuksena on, että kohdekieleessä eli saksassa esiintyy merkitykseltään vastaavia ilmauksia, kuten modaalipartikkeleita, vaikka etukäteen ei voi olla varmuutta millaisia käännösratkaisuja on tehty. Kontrastiiviseen analyysiin kuuluu kaksi vaihetta, ensin molempia vertailtavia kieliä kuvaillaan tarvittavalla tavalla, ja sen jälkeen niitä vertaillaan rinnakkain (Ke 2019, 42).

8 Analyysi

Seuraavissa kappaleissa esittelen varsinaisen analyysin eli käännösten vertailun tulokset ja selvitän miten tekstejä on analysoitu. Lisäksi kerron millaisiin kategorioihin käänösratkaisut on vertailussa lajiteltu sekä millaisilla perusteilla esimerkkivirkkeitä on jaoteltu. Esittelen omista luvuistaan tarkemmin molempien tutkittavien liitepartikkeleiden -pA ja -s tuloksia ja esiintymiä, jotka on jaoteltu sen mukaan, millaisissa merkityksissä ne suomenkielisissä teksteissä esiintyvät. Molempien liitepartikkeleiden esiintymistä ja niiden käänöksistä on poimittu esimerkkejä aineistosta. Esimerkkivirkkeet on merkattu samoilla tunnuksilla, joita teksteistä on käytetty Finde-korpuksessa.

Analysoin lähtö- ja kohdekielisiä tekstejä vertailemalla niitä keskenään kontrastiivisen analyysin keinoin. Kontrastiivisen analyysin avulla teksteistä voi havainnoida toisaalta eroja ja toisaalta yhtäläisyyksiä, ja voidaan tutkia mikä kohdekielinen käänösratkaisu kulloinkin on valittu. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten suomen sävypartikkeleita -pA ja -s on käännetty saksaan, ja tutkimusasetelman kannalta oli mielekästä vertailla kohdekielen vastaavaa ilmiötä, eli partikkeleita. Kontrastiivisen analyysin toteutuksen kannalta on hyvä, että vertailtavissa kielissä olisi jokin yhteinen ominaisuus.

8.1 Aineiston analysointi

Aineiston kuudessa kaunokirjallisessa teoksessa liitepartikkeli -pA esiintyi aineistossa yhteensä 109 kertaa ja liitepartikkeli -s yhteensä 53 kertaa. Olen jaotellut aineistossa esiintyneet käänösvastineet niiden kohdekielisten esiintymien mukaan, ja olen käyttänyt jaottelussa kategorioita **rakenteellinen muutos, sanamuutos, kääntämättä jättäminen** sekä aineistossa vaihtelevasti esiintyneitä eri **saksan kielen (modaali)partikkeleita**. Lisäksi olen analysoinut suomenkielisiä lauseita sen mukaan, millaisissa merkityksissä liitepartikkeli niissä esiintyy tai millaisissa virkkeissä liitepartikkelit esiintyvät. Seuraavissa luvuissa on esitelty liitepartikkeleiden -pA ja -s käänösvariantteja tarkemmin aineistosta kerättyjen esimerkkien avulla.

Joissakin aineiston esimerkkilauseissa esiintyi molemmat liitepartikkelit -pA ja -s olivat liittyneet samaan sanaan, lisäksi liitepartikkeli -s esiintyi liitepartikkeleiden -kA ja -kO yhteydessä. Olen lajitellut lähtötekstin esimerkkilauseet sen mukaan, millaisia käänösvastineita ne ovat saaneet. Lisäksi olen jaotellut suomenkieliset liitepartikkelin -pA tai -s sisältämät lauseet osittain Ison suomen kieliopin ja Whiten (2010, 298) niille antamien merkitysten mukaan. Esittelen käänösvastineita sen perusteella, millaisen merkityksen tai sävyn ne lähtötekstille antavat.

8.2 Liitepartikkeli -pA

Liitepartikkelin -pA esiintymät (yhteensä 109) aineistossa jakaantuivat seuraaviin käännösvastineisiin:

Käännösvastine:	Esiintymiä:
rakenteellinen muutos	41
sanamuutos	14
saksan partikkeli <i>nun</i>	3
saksan partikkeli <i>mal</i>	3
saksan partikkeli <i>wohl</i>	5
saksan partikkeli <i>doch</i>	8
saksan partikkeli <i>aber</i>	6
saksan partikkeli <i>ja</i>	3
jätetty kääntämättä	26
yhteensä	109

Taulukko 1: Liitepartikkelin -pA esiintymät aineistossa

Kuten taulukosta 1 käy ilmi, eräs suuri ryhmä liitepartikkelin -pA käännösvastineista oli rakenteelliset muutokset, joita esiintyi eniten, yhteensä 41 kertaa. Seuraavaksi suurin käännösvastineiden ryhmä oli sävyartikkelin kääntämättä jättäminen, jota esiintyi 26 virkkeessä. Kolmanneksi eniten saksankielisissä käännöksissä oli käytetty sanamuutosta, yhteensä 14 kertaa. Loput käännösvastineet ovat eri saksan kielen (modaali)partikkeleita, eniten esiintymiä on partikkeleilla *doch* (8), *aber* (6) ja *wohl* (5), partikkeleilla *nun*, *mal* ja *ja* kaikilla 3 esiintymää. Kuitenkin suhteutettuna esiintymien yhteismäärään (109), modaalipartikkeleiden osuus käännösvastineista on melko pieni. Saksankielisiä partikkeleita esiintyy aineistossa selvästi vähemmän kuin muita ensin mainittuja käännösvastineita. Myös kääntämättä jättäminen esiintyy käännösvastineissa melko monta kertaa.

Liitepartikkeli -pA oli aineistossa useimmiten liittyneenä verbiin (35 kertaa) tai konjunktioon (27 kertaa), loppuissa esiintymissä se oli liittyneenä joko kysymyssanaan, kieltosanaan, partikkeliin, adverbiin tai persoonapronominiin. Seuraavissa alaluvuissa on esitelty aineistosta poimittuja käännösesimerkkejä sen mukaan, millaisia merkityksiä ne lähtökielellä välittävät.

8.2.1 Yllätyksen tai hämmästyneisyyden osoitus

Liitepartikkeli -pA esiintyi suomenkielisissä teksteissä erilaisissa merkityksissä, useimmiten se ilmaisi joko hämmästyksiä, odotuksenvastaisuutta tai samantekevyyttä (yhteensä 49 esiintymää). Tällaisessa

merkityksessä käännöksissä on usein käytetty saksan partikkeleita *ja*, *aber* ja *wohl*, kuten esimerkeissä [48], [49] ja [50]:

[48] a. **Onpa** kiva verhojen väri, parempi kun ne edelliset, oliko ne nyt siniset... (fihark.tx t)

b. *Die Vorhänge haben **aber** eine schöne Farbe, schöner als die vorigen, waren die nicht blau...*
(fidehark.txt)

[49] a. Kyllä**pä** sinä näytät vauhkolta. (fihark.txt)

b. *Du siehst **ja** ganz verstört aus.* (fidehark.txt)

[50] a. **Onpa** isäntä eksynyt täysin väärään paikkaan, Jussi tuumi. (fimaki.txt)

b. *Da bist du **wohl** an einen gänzlich unpassenden Ort geraten, dachte Jussi bei sich.* (fidemaki.txt)

Käännösratkaisuissa tulee esiin saksan modaalipartikkeleiden suomen sävypartikkeleita vastaavat käyttöyhteydet. Esimerkiksi partikkeli *aber* voi esiintyä väitelauseissa hämmästyksen ilmaisuna, kuten virkkeessä [48], jossa puhuja toteaa verhojen värin olevan kiva. Käännöksessä sama merkitys tuodaan esille partikkelin *aber* avulla. Partikkeli *ja* tuo käännökseen saman vaikutuksen kuin lähtökielisessä virkkeessä [49], jossa puhuja toteaa asian tilan. Partikkeli *wohl* voi esiintyä toteamuksissa sanottua vahvistavana elementtinä, kuten virkkeessä [50]. Yllä kuvatuissa esimerkeissä suomen sävypartikkeli on siis otettu huomioon käännöksessä ja niissä on käytetty merkitykseltään vastaavaa saksan partikkelia.

Joissakin hämmästyttä ilmaiseissa liitepartikkelin -pA esiintymisissä liitepartikkeli on jätetty kääntämättä. Esimerkkivirkkeessä [51] käännöksen merkitys on *en olisi ikinä uskonut*, jolloin lähtötekstin lausuma on käännetty ilma liitepartikkelin suoraa vastinetta. Suomenkielinen ilmaus on täten sävyltään pohtivampi kuin käännös.

[51] a. **Enpä** olisi uskonut että sinä, vanha lujatahtoinen Linnea Ravaska, annat jonkun juipin nöyryyttää itseäsi tällä tavalla. (fipaas.txt)

b. *Ich hätte nie gedacht, dass die alte, willensstarke Linnea Ravaska sich einmal von einem Grünschnabel derart demütigen lässt.* (fidepaas.txt)

Seuraavassa esimerkkivirkkeessä [52] käännökseen on lisätty tekijä, vaikka suomenkielisessä virkkeessä sitä ei ole. Käännöksen [52 b.] merkitys on *äskän **sinä** pystyit kyllä*, mikä puhuttelee kuulijaa suuremmin kuin lähtötekstin ilmaus.

[52] a. Kyllä**pä** äsken ääntä löytyi, suuttui Kauko. (fipaas.txt)

b. *Vorhin konntest du es doch, schnauzte Kauko wütend.* (fidepaas.txt)

8.2.2 Leksikaalistuneet muodot

Seuraavaksi eniten liitepartikkeli -pA esiintyi aineistossa leksikaalistumina erilaisten konjunktioiden ja partikkeleiden kanssa (yhteensä 39 esiintymää), kuten *jospa, kunpa* tai *vaikkapa*. *Jospa* oli useimmiten käännetty joko saksan adverbilla *vielleicht* (ehkä) tai konjunktiolla *wenn* (jos, kun). Tällöin liitepartikkelille -pA ei ole käänöksessä suoraa vastinetta. Esimerkiksi virkkeissä [53] ja [54]:

[53] a. *Jospa* Pera ajoi Linneaa parasta aikaa takaa ympäri Suomea? (fipaas.txt)

b. *Vielleicht* verfolgte er sie jetzt gerade quer durch Finnland? (fidepaas.txt)

[54] a. *Jospa* te tulisitte sitten autoon molemmat niin lähdetään kohti keskustaa. (fimaki.txt)

b. *Wenn* ihr beide in den Wagen steigt, können wir ins Zentrum fahren. (fidemaki.txt)

Joihinkin leksikaalistuneiden muotojen käänöksiin oli lisätty tekijä eli subjekti, vaikka lähtötekstin virkkeessä tekijää ei ole eksplisiittisesti ilmaistu. Ehkä tällainen käänösratkaisu mahdollistaa merkityksen välittämisen saksaksi ja ilmaisu vastaa lähtötekstin virkettä, liitepartikkelille -pA ei kuitenkaan käänöksessä ole suoraa vastinetta. Esimerkiksi virkkeissä [55] ja [56]:

[55] a. *Jospa* joisi pari olutta ja harkitsisi koko asiaa uudelleen. (fipaas.txt)

b. *Er* könnte ein paar Bier trinken und die ganze Sache neu überlegen. (**Hän** voisi juoda pari olutta ja harkita asiaa uudelleen.) (fidepaas.txt)

[56] a. *Jospa* ei tekisi toistaiseksi mitään, antaisi ajan kulua, eiköhän jotakin tapahtuisi omalla painollaan? (fipaas.txt)

b. *Vielleicht* tat **sie** vorläufig gar nichts und ließ etwas Zeit vergehen, würde dann nicht von allein etwas geschehen? (Ehkä **hän** ei toistaiseksi tekisi mitään ja antaisi ajan kulua, eikö silloin tapahtuisi jotain itsestään?) (fidepaas.txt)

Liitepartikkeli -pA esiintyi aineistossa melko usein muodossa *ehkäpä*, joka on jossain määrin vakiintunut muoto. Se on lähes aina käännetty pelkästään sanalla *vielleicht* (ehkä), jolloin liitepartikkeli -pA jää kääntämättä. Suomen kielen ehkäpä on pohdiskelevampi kuin pelkkä ehkä, mutta käänöksissä ei esiinny eroa ilmaisujen välillä. Esimerkiksi virkkeessä [57]:

[57] a. Ehkä**pä** kauppias suostuisi tilimyyntiin kun ostaja oli vuosia kylässä asunut tuttu ihminen. (fipaas.txt)

b. ***Vielleicht** wäre der Kaufmann bereit, anzuschreiben, schließlich kannte er sie, da sie seit Jahren im Dorf wohnte.* (fidepaas.txt)

8.2.3 Retorinen kysymys

Liitepartikkeli -pA esiintyi retorisisissa kysymyksissä yhteensä 11 kertaa. Käännöksissä on usein käytetty pelkkää kysymyssanaa ilman liitepartikkelin -pA suoraa käännösvastinetta. Sanotun merkitys pysyy kuitenkin suomenkielisen lähtötekstin kanssa samankaltaisena, puhuja ikään kuin pohtii asian mahdollisuutta tai potentiaalisuutta. Esimerkiksi virkkeissä [58] ja [59]:

[58] a. Vaan mitä**pä** se sivullisille kuului, jollakin oli käynyt tuuri kun oli rikas ja höperö leski jota kupata. (fipaas.txt)

b. *Aber **was** gehe das Außenstehende an, manche haben eben Glück und in der Familie eine reiche und schrullige Witwe, die er schröpfen könne.* (fidepaas.txt)

[59] a. Mitä**pä** hän, tavallinen risteilyturisti, teki aseella rauhallisessa Tukholmassa? (fipaas.txt)

b. ***Was** sollte sie, eine gewöhnliche Schiffstouristin, mit einer Waffe im friedlichen Stockholm?* (fidepaas.txt)

8.2.4 Kehotus

Liitepartikkeli -pA esiintyi erilaisissa kehotuksissa yhteensä 10 kertaa. Niissä käännösvastineena on usein käytetty saksan kielen partikkeleita, etenkin partikkelia *mal*, joka esiintyy kehotusten käännöksissä yhteensä 7 kertaa. Esimerkiksi virkkeissä [60] ja [61]:

[60] a. Sanoka**apa** nyt kiltisti nimenne. (fimaki.txt)

b. *Nun stellt euch noch **mal** brav vor.* (fidemaki.txt)

[61] a. Kuule**pa** Johannes. (fimaki.txt)

b. *Hör **mal**, Johannes.* (fidemaki.txt)

Lisäksi *mal* voi esiintyä partikkelin *doch* kanssa, kuten virkkeessä [62]:

[62] a. Hei Moilanen poikke**pa** täällä! (fimaki.txt)

b. *He, Moilanen, komm **doch mal** her!* (fidemaki.txt)

Joissakin kehotusta ilmaisevissa käännöksissä on käytetty imperatiivimuotoa, joka puhuttelee kuulijaa suoraan. Tällöin käännöksessä ei esiinny partikkelia. Esimerkiksi virkkeessä [63]:

[63] a. Ja jos jonain päivänä tuntuu ettet kestä, niin **otapa** kynä käteen ja tee lista niistä asioista jotka sun elämässä on hyvin! (fihark.txt)

b. *Und wenn dir eines Tages danach ist, dann **nimmst** du einen Stift zur Hand und machst eine Liste mit den Dingen, die in deinem Leben gut waren. (...sitten **otat** kynän käteen ja...)* (fidehark.txt)

8.2.5 Muut merkitykset

Liitepartikkeli -pA esiintyi aineistossa lisäksi joissakin tervehdyksissä sekä muissa vakiintuneissa ilmauksissa, kuten *heipä hei, joopa joo, niinpä niin, siinäpä se* tai *eipä kestä*. Tällöin käännösratkaisuna oli usein käytetty vastaavia saksan kielessä vakiintuneita puhekielen ilmaisuja, eikä liitepartikkelille -pA ollut käännöksessä suoraa vastinetta. Esimerkiksi virkkeissä [64], [65], [66], [67] ja [68]:

[64] a. Siinä**pä** se. (fihaav.txt)

b. *Das ist es.* (fidehaav.txt)

[65] a. Kiitos, Hanuri sanoi. Siinä**pä** se. (fihark.txt)

b. *Danke, sagte Hanuri. Das war's.* (fidehark.txt)

[66] a. Eipä kestä. (fihark.txt)

b. *Keine Ursache.* (fidehark.txt)

[67] a. Heipä hei, hän vastaa vieraalla, kepeällä äänellä. (fihark.txt)

b. *Hallo, antwortet sie mit fremder, flinker Stimme.* (fidehark.txt)

[68] a. Heipä hei! (fimaki.txt)

b. *Grüß dich!* (fidemaki.txt)

Joissakin tämänkaltaisissa vakiintuneen ilmaisun sisältämissä virkkeissä käännöksessä oli otettu huomioon tekstin aiempi virke. Ennen seuraavaa esimerkivirkettä [69 a.] lähtötekstissä on epäsuoran kysymyksen sisältämä virke: *Ei minulla muuta ellei sinulla muuta, Vares sanoi*. Esimerkin ilmaus *eipä tässä* on vastauksena tähän. Käännöksessä [69 b.] on vastattu kysymykseen *Oder hast du noch*

irgendwa?s (Vai onko sinulla vielä jotain muuta?) pelkällä sanalla 'ei' (*nein*). Tällöin lähtötekstin liitepartikkelin -pA lausumalle tuoma loiventava sävy jää kääntämättä.

[69] a. Eipä tässä. On aina mukava auttaa. (fimaki.txt)

b. *Nein. Hat mich gefreut, dir helfen zu können.* (fidemaki.txt)

Toisessa vastaavassa esimerkivirkkeessä [70 b.] käännökseen on lisätty enemmän merkitystä kuin lähtötekstistä käy ilmi. Suomenkielinen lausuma [70 a.] on asiantilan toteava ja käytöltään melko vakiintunut. Käännöksen merkitys on *ai, se on siis arvoituksen ratkaisu*, joten se selittää enemmän kuin lähtöteksti. Kyseistä esimerkilausetta ennen eikä sen jälkeen ole lähtötekstissä viittausta ratkaisun löytymiseen, joten kääntäjä on selittänyt merkitystä enemmän kuin lähtötekstissä.

[70] a. Niinpä niin. (fihark.txt)

b. *Ach, das ist also des Rätsels Lösung.* (fidehark.txt)

Seuraavassa esimerkissä [71] lähtötekstin välittämä merkitys muuttuu hieman. Suomenkielinen melko vakiintunut ilmaus *joopa joo* kuvaa puhujan välinpitämätöntä toteamusta, kun taas käännöksessä on käytetty ilmausta *nun sag schon* (no sano jo), mikä on merkitykseltään erilainen kuin lähtöteksti. Lähtötekstissä ei myöskään edeltävässä virkkeessä pyydetä kuulijaa sanomaan mitään. Suomenkielinen lause ei ole kuulijaa puhutteleva eikä odota tältä vastausta, kun taas käännöksessä kehoitetaan kuulijaa nimenomaan puhumaan.

[71] a. Joopa joo, minä sanoin ja työnsin suuhuni kolme palaa suklaata kerralla. (fihark.txt)

b. *Nun sag schon, forderte ich sie und auf und steckte mir drei Stück Schokolade auf einmal in den Mund.* (fidehark.txt)

8.3 Liitepartikkeli -s

Liitepartikkelin -s esiintymät (yhteensä 53) aineistossa jakaantuivat seuraaviin käännösvastineisiin:

Käännösvastine:	Esiintymiä:
rakenteellinen muutos	7
sanamuutos	4
saksan partikkeli <i>nun</i>	1
saksan partikkeli <i>mal</i>	2
saksan partikkeli <i>wohl</i>	1
saksan partikkeli <i>denn</i>	9
saksan partikkeli <i>eigentlich</i>	1
saksan partikkeli <i>doch</i>	1
saksan partikkeli <i>auch</i>	3
saksan partikkeli <i>bloß</i>	1
jätetty kääntämättä	23
yhteensä	53

Taulukko 2: Liitepartikkelin -s esiintymät aineistossa

Liitepartikkeli -s oli aineistossa useimmiten liittyneenä kysymyssanaan (26 kertaa) tai verbiin (13 kertaa). Loput esiintymät olivat kieltosanojen, partikkelien, pronomien tai konjunktioiden yhteydessä. Yleisin sävyartikkelin -s käännösvastine oli, että liitepartikkeli oli jätetty kääntämättä saksaksi kokonaan. Näitä esiintymiä on yhteensä 23, joka on melkein puolet kaikista sävyartikkelin -s käännösvastineista (yhteensä 53). Yleisimpänä partikkelikäännöksenä oli käytetty saksan partikkelia *denn* (9 esiintymää), muita partikkeleita selvästi harvemmin (1–3 esiintymää). Rakenteellinen muutos käännösvastineena esiintyi seitsemän kertaa, ja sanamuutos neljä kertaa. Näistä kahdessa sävyartikkelin -s käännösvastineessa esiintyi puhekielinen ilmaus. Tällaista käännösvastinetta ei esiintynyt sävyartikkelin -pA käännösvastineissa.

Liitepartikkeli -s esiintyy suomenkielisessä aineistossa useimmiten kysymyslauseissa, yhteensä 40 kertaa (kokonaisuudesta 53). Lisäksi se esiintyy kehotuksissa yhteensä yhdeksän kertaa ja yllättyneisyyttä ilmaisevissa lausumissa kolme kertaa, ja lisäksi yhden kerran leksikaalistuneena *ettäs-*partikkelina

8.3.1 Kysymyslauseet

Monissa aineiston suomenkielisissä esiintymissä sävyartikkeli -s esiintyy kysymyslauseissa. Esimerkkivirkkeessä [72] liitepartikkeli -s on jätetty kääntämättä ja siinä on käytetty pelkkää saksankielistä kysymyssanaa *warum* (miksi). Kyseisessä esimerkissä liitepartikkelin -s lisäksi sanassa on käytetty liitepartikkelia -ka, joka esiintyy kieltomuodoissa. Liitepartikkeli -s ei edes voi esiintyä yksin kysymyssanan miksi (*miksis) kanssa, joten se tarvitsee seurakseen toisen liitepartikkelin. Seuraavassa esimerkkivirkkeessä [73 a.] voidaan ajatella liitepartikkelin -s tässä yhteydessä ilmaisevan persoonapronominin *sinä* lyhyempää muotoa, joka on käännöksessä [73 b.] otettu huomioon kysymyksen muotoilussa *Wie gefällt dir das?* (Mitä **sinä** pidät siitä?). Tällöin kysymys on osoitettu kuulijalle ja odotetaan hänen vastaustaan, samoin kuin lähtötekstin ilmauksessa.

[72] a. Miksikäs ei? (fiidst.txt)

b. *Warum nicht?* (fideidst.txt)

[73] a. Mitäs pidät? (fiidst.txt)

b. *Wie gefällt dir das?* (fideidst.txt)

Joissakin käännösvastineissa suomenkielinen retorinen kysymyssana on korvattu erilaisella lauserakenteella. Esimerkkivirkkeessä [74] käännöksen merkitys on *Kuulostaa hyvältä, ja tämä sali miellyttää myös minua*, jolloin lähtötekstin kysymyssana ja samalla liitepartikkeli -s ovat jääneet kääntämättä. Käännöksessä oin kuitenkin tavoiteltu samaa pohdiskelevaa ja myöntövyyttä ilmaisevaa sävyä kuin mitä puhuja lähtötekstissä ilmaisee. Seuraavassa esimerkissä [75] käännöksen merkitys on *Ja miten äijä reagoi terveisiin?*, joten myös tässä esimerkissä kysymyssana ja liitepartikkeli -s on korvattu erilaisella muotoilulla, jossa kuitenkin virkkeen alun partikkeli *und* (ja) tuo lausumaan keskukselleävän sävyn ja puhuttelee kuulijaa.

[74] a. Mikäs siinä. Ihan mukavantuntuinen paikka. (fimaki.txt)

b. *Klingt gut, und der Saal hier gefällt mir auch.* (fidemaki.txt)

[75] a. Milläs mielellä äijä oli terveisistä? (fimaki.txt)

b. *Und wie hat der Alte auf meine Grüße reagiert?* (fidemaki.txt)

8.3.2 Kehotukset ja direktiivimuodot

Liitepartikkeli -s esiintyy aineistossa erilaisissa kehotuksissa yhteensä yhdeksän kertaa. Seuraavan esimerkin [76] käännöksessä lauserakennetta on muutettu siten, että se on muotoiltu pää- ja sivulauseeksi. Suomenkielinen liitepartikkelin -s sisältämä lausuma (*mitäs teetkin*) ei ole ehkä

tyypillisin ilmaus, ja sen merkitys voidaankin tulkita vastaamaan ilmaisua 'mitä sitten ikinä teetkin'. Virkkeessä oleva liitepartikkeli -s voidaan tulkita persoonapronominin *sinä* lyhennetyksi muodoksi, jolloin tämä merkitys on tuotu esiin käännöksen jälkimmäisessä lauseessa *was immer du auch tust* (mitä ikinä **sinä** sitten teet). Lausuma puhuttelee kuulijaa suoraan ja kehottaa tätä itse tekemään päätöksen, niin lähtö- kuin kohdekielelläkin.

[76] a. Koeta pärjäillä mitäs teetkin. (fimaki.txt)

b. *Halt die Ohren steif, was immer du auch tust.* (fidemaki.txt)

Seuraavassa esimerkkipirkkeessä [77] liitepartikkelille -s ei ole suoraa käännösvastinetta.

Suomenkielinen lausuma ilmaisee vetoavuutta ja kehottaa kuulijaa kuuntelemaan mitä puhujalla on sanottavana. Käännöksessä [77 b.] lausuma on ilmaistu hieman eri tavalla *warte, ich erkläre* (odota, minä kerron), mikä sekin pyytää kuulijan huomiota ja kuuntelemaan puhujaa. Virkkeen alun *warte* (odota) loiventaa kehotuksen sävyä samalla tavalla kuin lähtötekstin liitepartikkelin -s sisältämä ilmaus *annas*.

[77] a. *Annas kun kerron että ylhäältä mahdollisimman tiheästi laskeutuvat hiukset on leikattu alhaalta päin, sivuilta ja niskasta ulospäin kaareutuvasti niin että niistä tulee räystääs!* (fihaav.txt)

b. *Warte, ich erkläre: die oben möglichst dicht herabfallenden Haare werden von unten geschnitten, an den Seiten und im Nacken nach außen gebogen, dass sie wie eine Traufe sind!* (fidehaav.txt)

8.3.3 Väitelauseet ja deklarativimuodot

Liitepartikkeli -s voi esiintyä myös deklarativimuotoisissa lausumissa, joissa väitetään tai todetaan asiantila. Esimerkkivirkkeessä [78] käännöksessä lauserakennetta on muutettu muotoon *Ja, hier ist es wohl wieder einmal so* (niin, näin se on luultavasti jälleen kerran). Käännöksessä on käytetty saksan partikkelia *wohl*, joka tässä yhteydessä ilmaisee merkitystä 'luultavasti' tai 'oletettavasti'. Vaikka käännösvirkkeen muoto poikkeaa lähtötekstistä, on ilmaisussa kuitenkin samankaltainen toteava sävy. Seuraavassa esimerkkipirkkeessä [79] ei ole suoraa käännöstä liitepartikkelille -s. Lähtötekstin ilmaisussa liitepartikkeli -s ilmaisee persoonapronominin *sinä* lyhennettyä muotoa. Käännöksessä tämä on otettu huomioon muotoilussa *Damit du's weisst* (jotta sinä sen tiedät). Suomenkielinen lausuma toteaa asiantilan ja puhuttelee kuulijaa suoraan, samoin kuin käännöksessä.

[78] a. *Mutta kerrankos sitä näin kävi, että suuret taiteelliset lahjakkuudet joutuvat elämään puutteessa ja ahdingossa odottaessaan läpimurtoaan.* (fimaki.txt)

b. *Ja, hier ist es wohl wieder einmal so, dass ein großes künstlerisches Talent in Erwartung seines Durchbruchs zu einem Leben in Mangel und Not verurteilt war.* (fidemaki.txt)

[79] a. Sul on ikään kuin menemässä vekseli protestiin, Rapp. Ettäs tiedät. (fimaki.txt)

b. *Es sieht aus, als kämst du in arge Verlegenheit. Die Frist läuft ab, Rapp. Damit du's weißt.* (fidemaki.txt)

8.3.4 Dialogisuutta ilmaisevat muodot

Liitepartikkeli -s esiintyy usein puhekielisissä ilmauksissa, jolloin se lieventää kehotuksen tai pyynnön sävyä. Esimerkkivirkkeen [80] käännöksessä on käytetty saksankielistä ilmaisua *kannste*, joka on puhekielinen lyhennetty muoto sanoista *kannst du* (voitko sinä). Puhekielisellä ilmauksella on tavoiteltu lähtötekstin puhutun kielen piirteitä käyttämällä puhekielistä ilmaisua. Käännöksellä on tavoiteltu lähtökielen ilmaisun *katsokos* sävyä, jossa liitepartikkeli -s ilmaisee pyynnön tuttavallista ja lieventävää sävyä. Liitepartikkeli -s onkin funktioltaan dialoginen, ja se liittyy usein vastavuoroisuuteen puhujan ja kuulijan välillä.

[80] a. Jos sä et tahdo uida niin katsokos mun kampeita sillä aikaa kun mä uin. (fihaav.txt)

b. *Wenn du nicht selber baden kommst, kannste auf meine Sachen aufpassen, solange ich im Wasser bin.* (fidehaav.txt)

Toisessa esimerkkivirkkeessä [81] sävypartikkeli -s ilmaisee sanassa *voitteks* pyynnön tuttavallisuutta ja kohteliaisuutta. Käännöksessä on käytetty puhekielistä ilmaisua *könn'se*, joka on lyhennetty muoto sanoista *können sie* (voitteko). Lisäksi käännöksessä on käytetty saksan partikkelia *mal*, jota voidaan käyttää puhekielessä lisäämään pyynnön kohteliaisuutta.

[81] a. Voitteks hakee Raikulin luurin päähän? (fipaas.txt)

b. ***Könn'se mal*** Raikuli an den Apparat holen? (fidepaas.txt)

8.3.5 Odotuksenvastaisuus

Liitepartikkeli -s voi ilmaista myös odotuksenvastaisuutta, eli asian ei kuuluisi olla niin tai jotakin ei tulisi tehdä. Esimerkkivirkkeessä [82] on käytetty melko vakiintunutta suomen ilmaisua *annas olla*, jonka merkitys on ikään kuin 'jos teen nyt näin'. Lausuman merkitys on tapahtuman mahdollisuutta pohtiva, ja se implikoi, että puhuja olettaa asiantilan olevan niin. Käännöksessä [82 b.] on käytetty muotoilua *Richtete man sich aber extra darauf ein* (varustautuipa sitä erityisesti sitä varten), jonka

merkitys viittaa asian mahdolliseen toteutumiseen eli potentiaalisuuteen. Tällöin lähtötekstistä välittyvä merkitys on otettu käännöksessä huomioon.

[82] a. Mutta annas olla jos varta vasten varautuu oravia syöttämään, ne ovat kuin maan nielemät.
(fipaas.txt)

b. *Richtete man sich aber extra darauf ein, Eichhörnchen zu füttern, waren sie wie vom Erdboden verschluckt.* (fidepaas.txt)

Seuraavassa esimerkivirkkeessä [83] liitepartikkelin -s sisältämä ilmaus kehottaa kuulijaa jättämään tekemättä jotakin ja noudattamaan puhujan käskyä. Liitepartikkeli tuo käskyyn hieman loiventavan sävyn. Lausuma on käännetty muotoon *Fang bloß nicht an zu schreien!* (Älä nyt vain ala huutaa!), lauseessa on käytetty kieltomuotoa *nicht*, jolloin lausuman merkitys muuttuu negatiiviseksi. Lähtötekstin *äläs* on itsessään jo kieltosana. Lisäksi käännöksessä on käytetty saksan partikkelia *bloß*, jonka merkitys on 'vain' tai 'ainoastaan'. Tällöin myös käännöksessä on otettu lähtötekstin lieventävä merkitys huomioon.

[83] a. Äläs nyt huutamaan vaan rupea, käydään vähän merellä, ostin tämmösen paatin tässä...
(fipaas.txt)

b. *Fang bloß nicht an zu schreien! Wir fahren ein bisschen aufs Meer raus, ich habe mir dieses Boot gekauft.* (fidepaas.txt)

8.4 Partikkeliyhdistelmät

Aineistossa oli joitakin esiintymiä, joissa liitepartikkeli -s yhdistyi toiseen liitepartikkeliin, kuten -pA, -kO tai -kA. Liitepartikkeli -s esiintyy usein yhdessä liitepartikkelin -pA kanssa, mikä on sen käytölle tyypillistä. Tällöin kehoitus tai käsky kuulostaa vieläkin lievemältä ja kuulijaa puhuttelevamalta kuin pelkän liitepartikkelin -s kanssa.

Seuraavissa esimerkeissä [84] ja [85] liitepartikkeleiden -pA ja -s yhdistelmä on käännetty yhdellä saksan kielen partikkelilla *mal*:

[84] a. Katsop**as** täältä! huikkasi Pastori keittiöstä. (fimaki.txt)

b. *Guck **mal** da! rief der Pastor aus der Küche.* (fidemaki.txt)

[85] a. Näin kesäaikaan siellä ei tule käytyä useinkaan, mutta odotap**as**...kyllä siellä kahviossa joskus talvisin istuu lämmittelemässä aika sekalaista lössiä. (fimaki.txt)

b. *Jetzt im Sommer bin ich nicht so oft dagewesen, aber warte mal...ja, in der Cafeecke saßen da im Winter manchmal etwas komische Typen.* (fidemaki.txt)

Seuraavassa partikkeliyhdistelmän -pAs sisältämässä esimerkkivirkkeessä [86] käännöksessä on käytetty saksan partikkelia *nun*. Partikkeli *nun* voi esiintyä ilman itsenäistä merkitystä, se ikään kuin vahvistaa puhujan toteamusta.

[86] a. Naapurin Kaisalla oli ennen niin sievät letit, mutta **sepäs** leikkauttikin tukan lyhyeksi ja nyt se on tosi ruma. (fihark.txt)

b. *Nachbars Kaisa hat vorher so schöne Zöpfe gehabt, aber nun hat sie sich die Haare abschneiden lassen, und jetzt ist sie total hässlich.* (fidehark.txt)

Liitepartikkeli -s voi esiintyä myös liitepartikkelin -kO kanssa, mikä viittaa oletettuun yhteiseen tietoon. Liitepartikkeli -kO on kysymysliite (VISK § 126), jolloin se esiintyy luonnollisesti kysymyksissä. Yhdessä liitepartikkelin -s kanssa se tuo virkkeeseen [87 a.] tuttavallisen ja pohdiskelevan sävyn. Käännöksessä [87 b.] on käytetty verbistä *mögen* (mahtaa, saattaa) muodostettua vakiintunutta saksan kielen ilmaisua *das mag sein*, jonka merkitys on 'voi olla', 'ehkäpä' tai 'kenties'. Liitepartikkeliyhdistelmä -kOs on siis käännetty merkitykseltään vastaavaksi saksan kielen ilmaukseksi, jolloin puhuja muistelee tai pohtii tapahtuneen mahdollisuutta.

[87] a. Kauankos siitä jo mahtaa olla kun aloitettiin opinnot yliopistolla? (fimaki.txt)

b. *Wie lange mag das schon her sein, als wir mit dem Studium begannen?* (fidemaki.txt)

Toisessa esimerkkivirkkeessä [88], jossa liitepartikkelit -kO ja -s yhdistyvät, on käännöksessä käytetty lyhennettyä, puhekielistä muotoa epämääräisestä artikkelista *einen* ('nen). Artikkelin alkuosa jää puhekielessä usein sanomatta, joten käännöksessä on tavoiteltu lähtötekstin kysymyksen puhekielistä sävyä. Suomenkielinen ilmaus antaa kysymykselle tuttavallisen sävyn.

[88] a. Onkos täällä missä jääkaappia, kysyi Pera olutkassinsa kanssa. (fipaas.txt)

b. *Gibt es hier irgendwo 'nen Kühlschrank? fragte Pera, der die Tüte mit den Bierflaschen trug.* (fidepaas.txt)

Liitepartikkeli -s voi esiintyä myös liitepartikkelin -kA kanssa, kuten seuraavissa esimerkkivirkkeissä. Molemmat esimerkkivirkkeet ilmaisevat puhujan pohtivaa sävyä ja myös odotuksenvastaisuutta, puhuja ei pidä tapahtuman toteutumista todennäköisenä. Ensimmäisen esimerkkivirkkeen käännöksessä [89 b.] on käytetty saksan partikkelia *auch*, joka voi esiintyä juuri hämmästyttä ilmaisevassa merkityksessä. Käännöksessä on siis otettu liitepartikkeliyhdistelmä -kAs huomioon. Toisessa esimerkkivirkkeessä [90] merkitys on samankaltainen pohtiva ja odotuksenvastaisuutta

ilmaiseva. Käännöksessä on käytetty muotoa *Wie sollte man erwarten* (miten pitäisi odottaa), jossa liitepartikkeliyhdistelmää ei ole käännetty.

[89] a. Linnea piti neuvoa maalaiskuskia löytämään oikeat kadut, mitenkäs siuntiolainen olisi osannut Töölössä ajaa. (fipaas.txt)

b. *Sie musste dem Chauffeur bei der Orientierung helfen, wie sollte sich auch ein Mann aus Siuntio in Töölo zurechtfinden.* (fidepaas.txt)

[90] a. Mitenkäs täältä Suomenlahden hyisiltä aalloilta saattoi odottaa löytävänsä hyvää hengetärtä joka toisi edes hitusen lohtua vanhan meriupseerin yksinäiseen arkeen. (fipaas.txt)

b. *Wie sollte man erwarten, hier in den eisigen Wellen des Finnischen Meerbusens eine gute Fee zu finden, die wenigstens ein bisschen Trost in den einsamen Alltag eines alten Seebären bringen würde.* (fidepaas.txt)

9 Johtopäätökset ja yhteenveto

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsiteltiin suomen liitepartikkeleiden -pA ja -s kääntämistä saksaan. Aineisto koostui kuudesta kaunokirjallisesta teoksesta, joten se on riittävän kattava kuvaamaan tuloksia käännösratkaisujen osalta. Teokset ovat kuuden eri kirjailijan kirjoittamia, ja lisäksi kaikilla teoksilla on eri saksankieliset kääntäjät, jolloin myös käännökset eivät perustu vain yhden kääntäjän ratkaisuihin.

Olettamuksena oli, että käännösvastineina olisi käytetty saksan modaalipartikkeleita, mutta kuitenkin muunlaiset käännösratkaisut näyttävät olevan suosituimpia. Liitepartikkelin -pA osalta saksan partikkeleita oli käytetty 28 tapauksessa, yhteensä 109 esiintymästä. Liitepartikkelin -s käännöksissä saksan partikkeleita oli käytetty 19 tapauksessa, yhteensä 53 esiintymästä. Eli liitepartikkelin -s käännöksissä on käytetty saksan partikkeleita suhteessa useammin kuin liitepartikkelin -pA käännöksissä. Kuitenkin kääntämättä jättäminen oli suhteessa yleisempää liitepartikkelin -s kohdalla (23 tapausta) kuin liitepartikkelin -pA kohdalla (26 tapausta).

Liitepartikkeleita -pA ja -s käännetään myös muilla keinoilla kuin saksan modaalipartikkeleiden avulla. Useimmiten virkkeen muotoa tai rakennetta on muutettu, ja suomen liitepartikkelin merkitys on ilmaistu saksalle tyypillisellä tavalla, kuitenkin niin, että sama viesti välittyy myös kohdekieliselle lukijalle. Liitepartikkelin -pA kohdalla eniten käännöksissä oli tehty rakenteellisia muutoksia virkkeeseen. Tämä indikoi sitä, että liitepartikkelin välittämä merkitys otettiin kuitenkin huomioon käännöksessä, ja sille oli pyritty löytämään kohdekielinen vastine.

Liitepartikkeli -s on suhteessa melko usein jätetty kääntämättä, yhteensä 53 esiintymästä se oli jätetty kääntämättä 23 tapauksessa. Kyseessä on melko pieni, yhden kirjaimen lisäys sanaan, mutta kuitenkin lausuman merkitystä muuttava elementti. Ehkä tällainen lisäys tai sen merkitys sivuutetaan kääntäessä tai sille ei ole kohdekielistä vastinetta. Liitepartikkelin -s kohdalla virkkeen rakenteellisia muutoksia esiintyi suhteessa vähemmän verrattuna liitepartikkelin -pA käännöksiin

Jokaisessa kielessä on käytössä omat vakiintuneet ilmaisut, miten esimerkiksi pyyntöjä, kehotuksia tai käskyjä ilmaistaan. Näille on olemassa erilaisia kielellisiä keinoja, joilla voi ilmaista kohteliaisuutta tai lieventää kehotuksen sävyä. Tällaiset vakiintuneet kielen käyttötavat näkyvät varmasti myös käännöksissä. Liitepartikkeleilla on monenlaisia merkityksiä, jotka lukija tai kuulija voi lisäksi tulkita omalla tavallaan esimerkiksi asiayhteyden tai äänenpainon mukaan. Kääntäjät voivat myös kääntäessä asettaa omia tulkintoja liitepartikkeleiden -pA ja -s merkityksille, ja kääntää ne oman kielitajunsa mukaisesti. Juuri liitepartikkeleiden eri yhteyksissä saamien eri merkitysten vuoksi niille ei ole olemassa yhtä tiettyä käännösvastinetta, vaan kääntäjän tulee tulkita liitepartikkelin lausumalle

antamaa sävyä ja valita käännösratkaisu sen perusteella. Toisaalta liitepartikkeleilla -pA ja -s voi esiintyä myös samoja merkityksiä, kuten kehotusten tai käskyjen lieventäminen. Ei-äidinkielen puhujan (tai kääntäjän) voi olla ehkä vaikea havaita kaikkia liitepartikkeleiden välittämiä merkityksiä.

Tässä tutkimuksessa tarkastellut sävyartikkelit -pA ja -s ovat puhutun kielen ilmiöitä, vaikka ne tutkimusaineistossa esiintyvätkin kirjoitetussa tekstissä. Kuitenkin monet aineiston esiintymistä ovat teosten dialogeista, eli ne ilmaisevat puhuttua kieltä. Käännöksissä on onnistuttu tavoittamaan puhutun kielen sävyjä ja sille ominaisia ilmaisukeinoja, vaikka rakenteellisia muutoksia onkin jouduttu tekemään. Tämänkaltaisen ilmiön tutkiminen sijoittuikin siten osittain diskurssianalyysin ja tekstianalyysin välimaastoon.

Liitepartikkeli voi antaa merkityksen tai sävyn koko virkkeelle, lauseelle tai lausekkeelle, joten liitepartikkeleiden käännöksiä tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon koko virke, jossa se esiintyy. Ei voida vain analysoida sanaa, johon liitepartikkeli on liittynyt. Lisäksi kohdekielellä ei useinkaan ole vastaavaa kielen ilmiötä, jossa liitepartikkeli on liittynyt sanan loppuun. Kuten kirjailijoilla, myös kääntäjillä voi kirjoittajina olla omanlaisiaan manereita, jotka toistuvat tekstissä. Kirjailijan oma kielitausta voi vaikuttaa kielen laatuun, eli vaikkapa siihen, kuinka paljon liitepartikkeleita hän tekstissään käyttää.

Aiheen tutkimusta voisi jatkaa erilaisilla teemoilla. Voisi olla kiinnostavaa tutkia millaisiin sanoihin (tai sanaluokkiin) liitepartikkelit ovat liittyneet, ja onko sillä vaikutusta käännökseen. Lisäksi voisi olla mielekästä selvittää, miten kielto sanoihin liittyvät liitepartikkelit (kuten *eipä*, *eivätpä*, *äläs*) on käännetty. Sävyartikkeleihin kuuluva liitepartikkeli -hAn rajautui tämän tutkimuksen ulkopuolelle, mutta siitä olisi mahdollista tehdä oma tutkimus saman aineiston avulla. Lisäksi liitepartikkeleiden esiintyminen partikkeliyhdistelmissä voisi olla mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe, eli onko niiden kääntämisessä eroa verrattuna yksittäisten liitepartikkeleiden esiintymien kääntämiseen.

Lähteet

AINESLÄHTEET

- Haavikko, Paavo 1992: *Fleurin koulusyksy*
- Haavikko, Paavo 1994: *Fleurs mittlere Reife* (saksantanut Gisbert Jänicke)
- Härkönen, Anna-Leena 2000: *Avoimien ovien päivä*
- Härkönen, Anna-Leena 2001: *Herzstechen* (saksantanut Dagmar Mißfeldt)
- Idström, Annika 1991: *Veljeni Sebastian*
- Idström, Annika 1993: *Mein Bruder Sebastian* (saksantanut Gabriele Schrey-Vasara)
- Mäki, Reijo 1995: *Sukkanauhakäärme*
- Mäki, Reijo 1997: *Die Strumpfbandnatter* (saksantanut Andreas Ludden)
- Paasilinna, Arto 1988: *Suloinen myrkyneittäjä*
- Paasilinna, Arto 1998: *Die Giftköchin* (saksantanut Regine Pirschel)
- Tuuri, Antti 1989: *Talvisota*
- Tuuri, Antti 1992: *Winterkrieg* (saksantanut Peter Uhlmann)

LÄHTEET

- Alho, Irja & Anneli Kauppinen 2008: *Käyttökielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1154.
- Duden -Die Grammatik 4. 2016. 9. painos. Berliini: CPI Books.
- DWDS= Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache (online), saatavissa osoitteessa:
<https://www.dwds.de/>
- grammis.de= Institut für Deutsche Sprache (IDS) (online), saatavissa osoitteessa:
<https://grammis.ids-mannheim.de/>
- Hakulinen, Auli & Fred Karlsson 1979: *Nyky-suomen lauseoppia*. SKST 350. Helsinki: SKS.
- Hiirikoski, Juhani 2004: Lauserakenteet ja kääntäminen. Teoksessa: *Kieli, teksti ja kääntäminen*. Toim. Jorma Tommola. Turun yliopisto. Englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus. Turku: Painosalama.
- Ingo, Rune 1990: *Lähtökielestä kohdekieleen: Johdatusta käänntieteteeseen*. Juva: WSOY.

Jokinen, Eija 2005: *Ortswechsel, Orientierung und Origo. Eine Korpusanalyse ausgewählter deutscher Richtungsadverbien mit hin- und her- und ihrer finnischen Entsprechungen.*

Tampereen yliopisto.

Järventausta, Marja 2013: Kontrastiivinen tutkimus vertailevan kielentutkimuksen kentässä.

Teoksessa: *Kielten vertailun metodiikka*. Toim. Leena Kolehmainen, Matti Miestamo & Taru Nordlund. Helsinki: SKS.

Ke, Ping 2019: *Contrastive Linguistics*. Singapore: Springer Singapore.

Kielitoimiston ohjepankki: *Liitteet -pa/-pä ja -s ja Kohtelias kehotus ja pyyntö: liitepartikkelit -han, -pa ja -s*. Kotimaisten kielten keskus (online), saatavissa osoitteessa:

<http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/haku/liitepartikkelit>

Kußmaul, Paul 2015: *Verstehen und Übersetzen: Ein Lehr- und Arbeitsbuch*. 3. uudistettu ja muokattu painos. Tübingen: Narr.

Löflund, Juhani & Jutta Rosenberg & Lasse Vuorsola 2010: *Äännteistä lauseisiin. Johdatus suomen kielioppiin*. Helsinki: Finn Lectura.

MOT Sanakirja (online), saatavissa osoitteessa: <https://www.sanakirja.fi/>

Munday, Jeremy 2016: *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. 4. painos. New York: Routledge.

Pekkanen, Hilikka 2006: Kaunokirjallinen käännös – kirjailijan ja kääntäjän duetto. Teoksessa: *Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälteenä*. Toim. Jorma Tommola. Englannin kielen kääntäminen ja tulkkkaus. Turun yliopisto.

Prunč, Erich 2012: *Entwicklungslinien der Translationswissenschaft – von den Asymmetrien der Sprachen zu den Asymmetrien der Macht*. 3. uudistettu ja muokattu painos. Berliini: Frank & Timme Verlag.

Reiß, Katharina & Hans Vermeer 1984: *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Narr.

Stolze, Radegundis 2011: *Übersetzungstheorien: Eine Einführung*. 6. uudistettu ja muokattu painos. Tübingen: Narr.

Tirkkonen-Condit, Sonja 2007: Kääntämisen tutkimuksen nykysuuntauksia. Teoksessa: *Suomennoskirjallisuuden historia*. Toim. H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki ja Outi Paloposki. Helsinki: SKS.

VISK= Ison suomen kieliopin verkkoversio (online), saatavissa osoitteessa:

<https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>

White, Leila 2001: *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. Neljäs uudempi painos. Helsinki: Finn Lectura.

Yli-Jokipii, Hilikka 2004: Tekniikan kieli tutkimuksen ja kääntämisen näkökulmasta.

Teoksessa: *Kieli, teksti ja kääntäminen*. Toim. Jorma Tommola. Turun yliopisto. Englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus. Turku: Painosalama.

Liitteet

Liite 1 Saksankielinen tiivistelmä – Deutsche Kurzfassung

Die vorliegende Masterarbeit behandelt die finnische Anhängerpartikeln *-pA* und *-s*, und wie sie ins Deutsche übersetzt geworden sind. Diese Partikeln sind ein charakteristisches Merkmal des Finnischen, und kommen in den indoeuropäischen Sprachen nicht vor. Das Ziel dieser Arbeit ist herauszufinden, wie die Bedeutungen der Anhängerpartikeln ins Deutsche übersetzt wurden. Als Hauptmaterial für die Recherche dienen sechs finnische Romane und ihre deutschen Übersetzungen. Durch einen kontrastiven Vergleich des finnischen und des deutschen Materials wurde untersucht, welche Art von Übersetzungsäquivalente verwendet wurden und welche Übersetzungsstrategien die Übersetzerinnen eingesetzt haben. Das Datenmaterial besteht aus finnischen belletristischen Werken aus dem Finde-Korpus (als Textkorpora). Die Auswahl der Belletristik als Material erfolgte deshalb, dass Anhängerpartikeln vor allem ein Merkmal der gesprochenen Sprache sind und in der Belletristik wahrscheinlich in Form von Dialogen vorkommen.

Für die finnischen Anhängerpartikeln gibt es keine direkte Äquivalente auf Deutsch, deshalb wird in dieser Studie erläutert, welche zielsprachliche Methode beim Übersetzen verwendet wird. Es wird davon ausgegangen, dass in den deutschen Übersetzungen deutsche Modalpartikeln verwendet werden, weil die ähnlichen Bedeutungen haben wie die finnischen Anhängerpartikeln.

In dieser Studie werden die Anhängerpartikeln der finnischen Sprache vorgestellt, insbesondere die Abtönungspartikeln *-pA* und *-s*, sowie ihre Bedeutungen und Verwendungskontexte. Nachfolgend werden die deutschen Partikeln vorgestellt, genauer werden die Abtönungs- und Modalpartikeln sowie deren Bedeutungen und Verwendungskontexte erläutert. Danach wird das in der Studie verwendete Textmaterial und die zum Vergleich verwendete Methode vorgestellt. Schließlich werden die Ergebnisse der vergleichenden Analyse und die in den Übersetzungen verwendeten Übersetzungslösungen vorgestellt.

Die finnische Sprache ist synthetisch, was bedeutet, dass die Wörter viele Flexionsformen haben (Alho & Kauppinen 2009, 43). Fast alle anderen europäischen Sprachen sind miteinander verwandt und gehören zur indoeuropäischen Sprachfamilie (ebd.). Finnisch ist auch stark vom Schwedischen, aber auch von anderen germanischen Sprachen beeinflusst

(ebd.). Im Finnischen werden verschiedene Formen von Wörtern mit Hilfe von Suffixen gebildet (White 2010, 12). Mit Wortendungen können Sachen ausgedrückt werden, für die in anderen (indogermanischen) Sprachen einzelne, separate Wörter erforderlich sind (ebd.).

Konstituenten einer Sprache, für die es keine direkte Äquivalente (in der Zielsprache) gibt, werden als einzigartige Konstituenten bezeichnet. Im Finnischen sind es Anhängerpartikeln, die zu den einzigartigen Elementen der Sprache gehören. Es hat sich gezeigt, dass Übersetzer eher Übersetzungsäquivalente verwenden, für die es im Ausgangstext einen Stimulus (d. h. ein formales Gegenstück zur syntaktischen Struktur der Sprache) gibt, als Strukturen, für die es keinen solchen Stimulus gibt. (Tirkkonen-Condit 2007, 353-354)

Eine der Partikelgruppen im Finnischen ist die Anhängerpartikeln. Partikeln sind kleine Wörter in der Sprache, die nicht konjugiert werden (Alho & Kauppinen 2009, 79). Partikeln sind typischerweise Funktionswörter, aber sie gehören nicht zum syntaktischen Kern eines Satzes (ebd.).

Das Finnische hat insgesamt sieben Anhängerpartikeln: *-kin*, *-kAAAn*, *-kO*, *-hAn*, *-pA*, *-s* und *-kA* (VISK §126). Die Partikeln werden nach den syntaktischen Bedeutungen in zwei Gruppen eingeteilt, die erstgliedrigen Partikeln *-kO*, *-hAn*, *-pA*, *-s* und *-kA* und die freistehenden Partikeln *-kin* und *-kAAAn* (ebd.). Die Partikeln des ersten Glieds werden nach ihrer Funktion in weitere Untergruppen unterteilt, nämlich die Fragepartikel *-kO*, die Abtönungspartikeln *-hAn*, *-pA* und *-s* und die Konjunktion *-kA* (ebd.).

Anhängerpartikeln gehören zur Gruppe der verbindenden Morpheme, wobei sie nur mit dem freien Morphem, nicht aber unabhängig davon auftreten (Löflund u.a. 2010, 27). Ein Morphem ist die kleinste bedeutungstragende Einheit in einer Sprache (ebd.). Im Finnischen sind Anhängerpartikeln keine eigenständigen Wörter, sondern spezielle Anhänge, die an das Ende eines Wortes angehängt werden (White 2010, 297). Anhängerpartikeln können einem Wort oder einem ganzen Satz Nuancen oder zusätzliche Bedeutungen verleihen, und sie können auch die Einstellung oder Meinung des Sprechers zu einer Sache ausdrücken (ebd.). Wie White (2010, 297) betont, ist es fast unmöglich, alle Bedeutungen von finnischen Anhängerpartikeln genau zu erklären, da in der gesprochenen Sprache zum Beispiel der Tonfall, die Gestik oder die Mimik die Bedeutung verraten können, die der Sprecher einer Partikel gibt.

Der deutlichste Ton, den die Anhängerpartikel *-pA* einer Äußerung verleiht, ist der, dass sie etwas gegen Erwartungen äußert oder eine kontrastive Bedeutung verstärkt (VISK § 833). Die Partikel *-pA* kann auch Indifferenz ausdrücken (ebd.). Wenn die Partikel *-pA* in einem Imperativsatz vorkommt, verleiht sie dem Satz einen suggestiven Ton, als ob sie dem Hörer eine Wahl lässt (VISK §835). Die Verwendung der Partikel *-pA* kann als kontrastiv in Sätzen interpretiert werden, in denen er mit einer Direktive verbunden ist, die Teil einer zusammengesetzten Struktur ist und als Aufforderung interpretiert werden kann (ebd.). Die Partikel *-pA* findet sich normalerweise in Sätzen, von oben nach unten gesagt werden (beispielsweise, wenn man zu Kindern spricht), wie z. B. in Ausdrücke, die befehlen oder zur Eile drängen oder in verschiedene Anträge (VISK §1672). Die Partikel *-pA* kann in ermahnenen Ausdrücken erscheinen, um die Direktheit der Ermahnung abzuschwächen (Kielitoimiston ohjepankki, 3.3. 2023). Es kann auch in Ausdrücken vorkommen, die zum Nachdenken anregen (ebd.). Die Partikel *-pA* wird auch in Sätze verwendet, die Gleichgültigkeit ausdrücken (VISK §834). Die kann zusätzlich die Bedeutung verstärken, zum Beispiel in einem argumentativen Satz, oder es kann als höfliches Element in einem Fragesatz verwendet werden (Löflund u.a. 2010,83).

Die Anhängerpartikel *-s* wird oft mit Fragewörtern verbunden, sie kann der Frage einen vertrauten Klang verleihen (VISK §126). Sie kann auch in rhetorischen oder erinnernden Fragen vorkommen (VISK §837). Die Partikel *-s* kann zusätzlich die Direktheit einer Aufforderung oder eines Befehls abschwächen (Kielitoimiston ohjepankki, 3.3.2023). Sie kann verschiedene Bedeutungen haben, z. B. dass etwas nicht sein soll oder dass etwas nicht getan werden soll (VISK §837). Die Partikel *-s* kann auch in nicht negativ formulierten Fragen vorkommen, bei denen davon ausgegangen wird, dass der Fragesteller die Antwort kennt oder kennen sollte (ebd.). Außerdem kann es sein, dass die Partikel *-s* in Fragen nur dazu dient, den Hörer anzusprechen; in diesem Fall wird nicht erwartet, dass die Antwort besonders relevant ist (ebd.). Wenn die Partikel *-s* in direktiven Formen verwendet wird, fordert die Aussage den Hörer zu sofortigem Handeln auf, und die Partikel *-s* verleiht der Aussage einen ansprechenden Ton (VISK §838).

In Duden (2016, 600) werden deutsche Partikeln in fünf Gruppen eingeteilt. **Gradpartikeln** drücken die Intensität oder den Grad des Gesagten aus, **Fokuspartikeln** betonen einen bestimmten Teil des Gesagten, **Modal- und Abtönungspartikeln** äußern die Haltung des Sprechers gegenüber dem Gesagten oder geben ihm einen bestimmten Ton, **Gesprächspartikeln** leiten das Gespräch oder können als Antwort oder Ausruf verwendet

werden, **Negationspartikeln** drücken, wie der Name schon sagt, eine Verneinung oder Negation aus.

Partikeln erfüllen eine Vielzahl von Funktionen, insbesondere in der gesprochenen Sprache. Sie können z. B. die Haltung des Sprechers ausdrücken oder die Kraft oder die Wichtigkeit des Gesagten betonen; sie sind ein wesentlicher Bestandteil zwischenmenschlicher Unterhaltungen. Den deutschen Partikeln ist gemeinsam, dass sie nicht flektiert werden und keine eigene lexikalische Bedeutung oder grammatische Funktion haben, anders als z. B. Präpositionen und Konjunktionen. Außerdem können sie nicht Teil eines Satzes sein, sondern die gleiche Form haben wie andere Wortklassen, die nicht flektiert werden. Daher muss ein Wort in einem Satz im Hinblick auf seine Funktion und nicht nur auf seine Form betrachtet werden. (Duden 2016, 600)

Das Institut für Deutsche Sprache (IDS) unterteilt die Partikeln nach ihrer semantischen und funktionalen Verwendung oder Eigenschaft in Untergruppen: **Intensitätspartikeln**, **Abtönungspartikeln**, **Konnektivpartikeln** und **Fokuspartikeln**. Zu den deutschen Abtönungspartikeln gehören *ja, halt, mal, doch, denn, vielleicht* und *eben*, die verwendet werden können, um die Erwartungen oder Einstellungen des Sprechers oder Hörers zum Thema auszudrücken und die Äußerung mit dem Kontext zu verbinden. Sie können auch verwendet werden, um das Gespräch zu lenken, z. B. der Sprecher kann versuchen, die Zustimmung des Zuhörers zu erhalten. (grammis.de, 3.2.2023)

Durch Abtönungs- und Modalpartikeln kann der Sprecher seine eigenen Einstellungen, Erwartungen oder Vermutungen ausdrücken, die von dem Hörer geteilt werden sollten. Anhand dieser Partikeln kann der Sprecher ein bestimmter (subjektiver) Ton für den Aussage geben, oder die können auf etwas beziehen, die früher gesagt worden ist, oder die können Zustimmung, Uneinigkeit, Verwunderung oder Interesse ausdrücken. Abtönungs- und Modalpartikeln können zusätzlich auf das beziehen, dass etwas schon für den Sprechen und/oder Hörer bekannt ist. Die am häufigsten verwendeten Modalpartikeln sind: *aber, auch, bloß, denn, doch, eben, eigentlich, etwa, halt, ja, mal, nur, schon, vielleicht* und *wohl*. (Duden 2016, 603-605)

Als Material für diese Masterarbeit dienen sechs finnische Romane und deren deutsche Übersetzungen. Die finnischen Abtönungspartikeln und die deutschen Übersetzungen stammen aus den folgenden schönliterarischen Werken:

Haavikko, Paavo: *Fleurin koulusyky* (1992)/ *Fleurs mittlere Reife* (1994), Härkönen, Anna-Leena: *Avoimien ovien päivä* (2000)/ *Herzstechen* (2001), Idström, Annika: *Veljeni Sebastian* (1991)/ *Mein Bruder Sebastian* (1993), Mäki, Reijo: *Sukkanauhakäärme* (1995)/ *Die Strumpfbandnatter* (1997), Paasilinna, Arto: *Suloinen myrkynkeittäjä* (1988)/ *Die Giftköchin* (1998), Tuuri, Antti: *Talvisota* (1989)/ *Wintrekrieg* (1992).

Durch kontrastive Analyse ist es möglich solche sprachlichen Phänomene zu betrachten, die in der Ausgangssprache auftreten, aber nicht in der Zielsprache. Wenn man die Übersetzungen betrachtet, kann man herausfinden, wie beispielsweise für die Zielsprache ungewöhnliche Struktur oder Phänomen übersetzt ist (Jokinen 2005, 29).

Nach Robert Lado (zitiert nach Ingo 1990, 205) gibt es verschiedene Mittel in verschiedene Sprachen, die als Signale neben Morpheme in grammatische Strukturen dienen. Diese Mittel sind grammatische Wörter, Konjugation, Wortfolge, Kongruenz, Intonation, Betonung und Pause (Ingo 1990, 206). Die Unterschiede zwischen Sprachen können dadurch betrachtet werden, ob die Sprachen dasselbe (sprachliche) Mittel haben oder ob in der Übersetzung ein unterschiedliches Mittel verwendet ist (ebd.).

Eine kontrastive Analyse besteht aus drei verschiedene Phasen nach Lado (Järventausta 2013, 102): die Beschreibung der beiden Sprachen, die Aufstellung der Strukturen in den Beschreibungen und der Vergleich der Strukturen Punkt für Punkt. Trotzdem steht die kontrastive Analyse immer im Mittelpunkt, d.h. die Nebeneinanderstellung der Sprachen und deren Systeme, dadurch können die Unterschiede bzw. Ähnlichkeiten betrachtet werden (ebd.).

Wie Ingo (1990, 96) feststellt, ist das Hauptziel des Übersetzens ein passendes zielsprachliches Äquivalent für den ausgangssprachliche Texte zu finden. In verschiedene Sprachen werden die Phänomene der Wirklichkeit in unterschiedlichen Weisen ausgedrückt, was in den Satzstrukturen zu sehen ist (Hiirikoski 2004, 31). Zielsprachliche Ausdrücke sind nicht ähnlich mit den ausgangssprachlichen, und in der Zielsprache gibt es unbedingt nicht eine Lösung, die semantisch und syntaktisch der ausgangssprachlichen Äußerung entspricht (Pekkanen 2006, 91). Manchmal ist es notwendig für den Übersetzer einige Änderungen machen, die entweder mit kulturellen Unterschieden oder unterschiedliche Sprachsysteme verbunden sind (ebd.). Laut Hiirikoski (2004, 35) wird die Sprache an sich nicht übersetzt, sondern die abstrakten Botschaften der Texte werden von einer Sprache zu einer andere

vermittelt. Ein Text, der man übersetzt, ist eine Einheit, die aus unterschiedlichen konkreten Einheiten der Sprache besteht, die eine Kommunikationsfunktion tragen (ebd.).

Besonders bei der Belletristik kommen oft Strukturen und Ausdrücke vor, die von dem Übersetzer Kreativität fordern (Ingo 1990, 45). Der Autor hat wahrscheinlich bündige oder geschickte Ausdrücke verwendet, die typisch für den Ausgangssprache sind, und wegen der Idiomatik schwer zu übersetzten sind (Ingo 1990, 46). Es ist höchst wahrscheinlich, dass man entweder die Form oder der Inhalt verändern muss, wenn man ein Ausdruck übersetzt, der semantisch oder formal ausgeprägt ist (ebd.).

Die Ausgangs- und Zielsprache wurden in der Recherche durch kontrastive Analyse verglichen. Erst habe ich in den Ausgangstexten Sätze gesucht, in den die finnische Anhängerpartikeln *-pA* oder *-s* auftreten. Dann habe ich die zielsprachlichen Sätze mit den ausgangssprachlichen Sätzen verglichen, um herauszufinden, wie die finnische Anhängerpartikeln zu dem deutschen übersetzt geworden sind.

In dem Material ist die Anhängerpartikel *-pA* insgesamt 109 Mal aufgetreten und die Anhängerpartikel *-s* 53 Mal. Ich habe die Übersetzungsäquivalente nach ihrem Auftreten in der Zielsprache klassifiziert, wobei ich die Kategorien **Strukturveränderung**, **Wortveränderung**, **nicht übersetzt** und die **verschiedenen deutschen (Modal)Partikeln**, verwendet habe (siehe Tabellen 1 und 2). Außerdem habe ich die finnischen Sätze nach den Bedeutungen analysiert, in denen die Anhängerpartikeln in ihnen vorkommen.

Übersetzungsäquivalent:	Auftreten:
Strukturveränderung	41
Wortveränderung	14
Deutsche Partikel <i>nun</i>	3
Deutsche Partikel <i>mal</i>	3
Deutsche Partikel <i>wohl</i>	5
Deutsche Partikel <i>doch</i>	8
Deutsche Partikel <i>aber</i>	6
Deutsche Partikel <i>ja</i>	3
nicht übersetzt	26
Insgesamt	109

Tabelle 1: Das Auftreten der Anhängerpartikel *-pA*

Die Anhängerpartikel *-pA* wurde am häufigsten an ein Verb (35 Mal) oder eine Konjunktion (27 Mal) angehängt, meistens an einem Fragewort, einer Negation, einer Partikel, einem Adverb oder einem Personalpronomen. Die Anhängerpartikel *-pA* wurde in verschiedenen Bedeutungen in dem Material aufgetreten. Am häufigsten drückt sie entweder Überraschung, etwas Unerwartetes oder Gleichgültigkeit aus (insgesamt 49 Mal). Die Anhängerpartikel *-pA* kommt zusätzlich in Worten vor, die als lexikalisierte (39 Mal) betrachtet werden, die meistens Konjunktionen oder andere Partikeln sind. Die Anhängerpartikel *-pA* kommt zusätzlich in rhetorischen Fragen (11 Mal) und Aufforderungen (10 Mal) vor. Es taucht auch in Grußformeln und einigen anderen etablierten Ausdrücken auf. In diesen Fällen war die Übersetzungslösung oft ein ähnlicher etablierter Ausdruck.

Übersetzungsäquivalent:	Auftreten:
Strukturveränderung	7
Wortveränderung	4
Deutsche Partikel <i>nun</i>	1
Deutsche Partikel <i>mal</i>	2
Deutsche Partikel <i>wohl</i>	1
Deutsche Partikel <i>denn</i>	9
Deutsche Partikel <i>eigentlich</i>	1
Deutsche Partikel <i>doch</i>	1
Deutsche Partikel <i>auch</i>	3
Deutsche Partikel <i>bloß</i>	1
nicht übersetzt	23
Insgesamt	53

Tabelle 2: Das Auftreten der Anhängerpartikel *-s*

Die Anhängerpartikel *-s* wurde am häufigsten in Fragesätzen aufgetreten (26 Mal). Außerdem tritt sie in verschiedenen Aufforderungen und Aussagesätze auf, oder in Ausdrücke, die Dialog oder etwas Unerwartetes ausdrücken.

Anhängerpartikel *-s* kann zusätzlich mit anderen Anhängerpartikeln zusammen vorkommen, wie mit den Partikeln *-pA*, *-kO* oder *-kA*.

Die Hypothese der vorliegenden Arbeit war, dass deutsche Modalpartikeln als Übersetzungsäquivalente für die finnische Anhängerpartikeln verwendet werden, aber andere Übersetzungslösungen scheinen beliebter zu sein. Für die Partikel *-pA* wurden deutsche Partikel in 28 Fällen von insgesamt 109 Auftreten verwendet. Bei den Übersetzungen der Partikel *-s* wurden deutsche Partikel in 19 Fällen verwendet von insgesamt 53 Auftreten. Also deutsche Partikeln wurden relativ häufiger in Übersetzungen des *-s* als in Übersetzungen des *-pA* verwendet. Die Partikel *-s* wurde relativ häufiger (23 Mal) nicht übersetzt als die Partikel *-pA* (26 Mal).

Bei den Übersetzungen des Anhängerpartikels *-pA* kamen in meisten Übersetzungen strukturelle Änderungen im Satz vor. Dies deutet darauf hin, dass die durch den Anhängerpartikel vermittelte Bedeutung in der Übersetzung trotzdem berücksichtigt wurde, um eine zielsprachliche Übersetzungsäquivalent zu finden.

Die Anhängerpartikel *-s* ist relativ häufig nicht übersetzt, in 23 (von 53 Fällen) wurde sie unübersetzt gelassen. Es handelt sich um einen kleinen Zusatz zu einem Wort, aber dennoch um ein Element, das die Bedeutung des Wortes (bzw. des Satzes) verändert. Vielleicht wird ein solcher Zusatz oder seine Bedeutung in der Übersetzung ignoriert oder es gibt keine Entsprechung in der Zielsprache. Die Anzahl der strukturellen Veränderungen im Satz war bei der Anhängerpartikel *-s* relativ geringer als bei den Übersetzungen von *-pA*.

Jede Sprache hat ihre eigenen etablierten Ausdrücke, um z. B. Bitten, Aufforderungen oder Befehle auszudrücken. Es gibt verschiedene sprachliche Möglichkeiten, Höflichkeit auszudrücken oder ein Befehl abzumildern. Ein solcher etablierter Sprachgebrauch spiegelt sich natürlich auch in den Übersetzungen wider. Finnische Anhängerpartikeln haben eine Vielzahl von Bedeutungen, die der Leser oder Hörer auch auf seine Weise interpretieren kann, je nach Kontext oder Tonfall. Auch die Übersetzer können die Bedeutungen der Anhängerpartikeln *-pA* und *-s* auf ihre eigene Weise interpretieren und nach ihrem eigenen Sprachgefühl übersetzen. Gerade wegen der unterschiedlichen Bedeutungen in verschiedenen Kontexten, gibt es keine einheitliche Übersetzungslösungen, sondern der Übersetzer muss den Ton der Anhängerpartikel interpretieren und auf dieser Grundlage eine Übersetzungslösung wählen. Andererseits können *-pA* und *-s* auch ähnliche Bedeutungen haben, z. B. Abschwächung einer Ermahnung oder eines Befehls. Für einen Nicht-Muttersprachler (oder einen Übersetzer) kann es schwierig sein, alle durch die Anhängerpartikeln vermittelten Bedeutungen zu erkennen.

Bei den in dieser Studie untersuchten Anhängerpartikeln *-pA* und *-s* handelt es sich um Phänomene der gesprochenen Sprache, auch wenn sie im schriftlichen Text in dem Material vorkommen. Viele der im Material aufgetretenen Anhängerpartikeln stammen jedoch aus den Dialogen in den Romanen, d. h. sie drücken gesprochene Sprache aus. Den Übersetzungen ist es gelungen, die Nuancen und Ausdrucksmittel der gesprochenen Sprache zu erfassen, obwohl strukturelle Änderungen vorgenommen wurden. Die Untersuchung dieser Art von Phänomenen liegt daher teilweise zwischen der Diskursanalyse und der Textanalyse.

Die Forschung zu diesem Thema könnte mit anderen Aspekten fortgesetzt werden. Es könnte interessant sein zu untersuchen, mit welcher Art von Wörtern (oder Wortklassen) die Anhängerpartikeln verbunden sind und ob dies einen Einfluss auf die Übersetzung hat. Es könnte sich auch lohnen zu untersuchen, wie Anhängerpartikeln, die mit finnischen Negationswörtern (wie z. B. *eipä*, *eivätpä*, *äläs*) verbunden sind, übersetzt wurden. Die Anhängerpartikel *-hAn*, die auch zu den Tonpartikeln gehört, wurde in dieser Studie nicht berücksichtigt, aber es wäre möglich, mit dasselbe Textmaterial eine separate Studie dazu durchzuführen. Darüber hinaus könnte das Auftreten von Anhängerpartikeln in Partikelkombinationen ein interessantes Thema für weitere Untersuchungen sein, d. h. ob es einen Unterschied bei der Übersetzung von einzelnen Anhängerpartikeln im Vergleich zur Übersetzung von Partikelkombinationen gibt.